

2740

సామెతలు

భూతాయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక

సంపాదకుడు: విద్యాన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రి.

సంపుటము 12

రాజమహేంద్రవరము 16-8-1989, 1-9-1989

సంచికలు 20, 21

స్వర్గీయ విద్యాన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రి

శ్రీమద్వేదవిద్రాగణ్యుని సుధా శీతాంశునిన్, సజ్జన
స్తోమస్తుత్య సుసాధువర్తనుని, నస్తాకోదయున్, వక్తృతా
భూమప్రాధుని, సత్కవీశ్వరుని, సౌమ్యున్, సద్గురున్, నైషికో
ద్దామున్ జూడఁగలేమికన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రిన్ మహిన్.

—డాక్టర్ కొన్నదిగడ్డ సుప్రత్యంజయరావు

—* ఈ సంచిక లో *—

1. మహామనీషి విద్వాన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రి	i-ii
2. కన్నటి వీడుకోలు	ii
3. సమాలోచన ప్రారంభించినపుడు విద్వాన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రిగారి ఆశయం	iii
4. స్మృత్యంజలి	iii
5. అశు తర్పణము	iv
6. శ్రద్ధాంజలి	iv
7. “సాంస్కృతిక నవలా శిల్పి” బలివాడ	1-3
8. ద్రావిడ భాషలు - ఒక పరిశీలన	4-6
9. ఇందిరాజీపై తెలుగు ఎలిజలు	7-8
10. పాడుపు కథలు వచన కవిత్వాంటివే	9-10
11. ప్రాచార్య యస్వి షష్టిపూర్తి కృతులు ఒకసమీక్ష	11-16
12. ప్రబంధాల్లో సంగీత సాహిత్యాలు	17-18

రాబోపు సంచికలో:.. కాణాదం పెద్దన సోమయాజి కృతులు - ఒకపరిశీలన, తెనుగుభాష కింకొక అనుబంధలిపి అవసరము, మాదిరాజు రంగారావుగారి ‘ఆశాస్పందనం’ - ఒక అనుశీలన, ఆంధ్రామరుక నమీక్ష, రేపటి వేకువ కోసం - వచన కవిత్వా నంపుటి నమీక్ష మొదలగునవి ఉంటాయి.

1, 16 తేదీలలో ప్రచురింపబడును.

సంవత్సర చందా రు. 12-00

6 మాసములకు రు. 6-50

విడి ప్రతి 0-60 పై.

మహామనీషి విద్వాన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రి

శ్రీ బులుసు వంశ కలకాంబుద్ధి రాకాసుధాకరులైన శ్రీ సీతారామశాస్త్రి తూర్పుగోదావరిజిల్లా కొత్తవేట తాలుకా పొడగల్లపల్లి రామచంద్రపురంలో విరంతుర వేదాధ్యయన సంపన్నులైన అన్నపూర్ణ వేంకటసుబ్బావధాని పుణ్యధంపతులకు మూడవ కుమారుడుగా జన్మించినారు. వీరి పెద్దన్నగారైన శ్రీ వేంకటరామయ్యగారు సమర్థ శైలి పరీటగా పేరు పొందారు. కేంద్ర సాహిత్య అకాదమీ బహుమతి గ్రహీత, వేదాంత శాస్త్రంలోనూ, తెలుగు సాహిత్యంలోనూ తనకి తానే సాటి అనిపించుకుని, డాక్టర్ సర్వేపల్లి రాధాకృష్ణన్ చే ప్రత్యేక గౌరవం పొందిన శ్రీ బులుసు వేంకటేశ్వర్లుగారు వీరి చిన్నన్నగారు. పట్టుదలకు మదో పేరయి, సహజకవియై, ఆంగ్లాంధ్ర భాషలలో అసాధారణమైన ప్రతిభ చూపి అనన్య సామాన్యమైన కీర్తి చంద్రికలు అందుకున్న శ్రీ బులుసు చిన వేంకటేశ్వర్లు గారు వీరి తమ్ములు.

చిన్నతనం నుంచీ పేదశాస్త్రాధిను అత్యంత శ్రద్ధతో అధ్యయనం చేసి గురుదేవులైన విద్వానిలు బ్రహ్మశ్రీ రేమిల్ల అన్నావధానుల, బాపన్నావధానుల ప్రత్యేక ప్రశంసలు పొందిన శ్రీ సీతారామశాస్త్రిగారు వేదం ఎనభైరెండు పన్నెండా అధ్యయనం చేసి పేదపండితులు.

మొదట విశ్వవిద్యాలయ విద్వాన్ పట్టాను ప్రథమ శ్రేణిలో సత్వ ప్రథములుగా ను తీర్చులై స్వర్ణపదక పుర స్కృతితో అందుకున్న విద్వద్వరేణ్యులు శ్రీ శాస్త్రిగారు.

శ్రీ సూర్యరాయాంధ్రవిమంట విరూపానికి కృషి చేసిన పండితాంధులలో ఒకరు శ్రీ సీతారామశాస్త్రి.

లోకీక జీవనం కోసం లోకధర్మాన్ననుసరించి తెలుగు పండితులుగా, తెలుగు లెక్కరరుగా వీరేశలింగ విద్యా సంస్థలలో ఉద్యోగం చేసినా, అనుక్షణం వైదిక ధర్మాలను యథావిధిగా నిర్వర్తించిన ధన్యజీవులు.

స్థానిక గౌతమీ గ్రంథాలయ పాలకసంఘ సభ్యులుగా, పుస్తక నిర్ణాయక సంఘసభ్యులుగా ఉండి ఆ సంస్థకు గణనీయమైన సేవ చేసిన మహనీయులు వారు.

విద్యార్థిలోకానికి పైవ్ పండిట్ గైడ్ రచయితగా చిరవరిచితులైన శ్రీ సీతారామశాస్త్రి ఉత్తమ ఉపాధ్యాయు డుగా, ఉత్తమ రచయితగా పేరు పొంది లోకీకములైన నన్నానాల్ని నక్కారాల్ని తృణప్రాయంగా తిరస్కరించిన వినయ సంపన్నులు.

సాహిత్య పత్రికలలో తలమానికంగా విల్చిన 'సమాలోచన' వీరి ముద్దు బిడ్డ. అనేక కష్ట నష్టాలకోర్చి ఒక ప్రత్యేక డ్యేయంతో 'సమాలోచన' పత్రికను నెలకొల్పి అత్యల్పకాలంలోనే అత్యధికమైన కీర్తి ప్రతిష్ఠల్ని సంపాదించిన వారు శ్రీ సీతారామశాస్త్రి.

విత్య సాహిత్య పరిశ్రమా, విరంతుర వేదాధ్యయనం వీరి ప్రత్యేకమైన అలవాట్లు. శ్రమించడంలోనే ఏత్రాం తివి పొందిన వీరు అత్యంత స్నేహశీలిగా, సౌజన్యమూర్తిగా సమకాలీన కవిత్రలో విశిష్ట స్థానాన్ని సంపాదించు కున్నారు.

హుషార్ క్లబ్బు పేరిట వైజ్ఞానిక సాహిత్య గోళుల నెన్నిటినో నిర్వహించి యెందరో పండితుల్ని, సత్క తించినాడు.

బద్ధ విరోధులైన వివిధ రాజకీయ ప్రత్యర్థుల్ని కూడా ఒకే వేదికపై సమావేశపరిచిన మనత వీరికి తప్ప మరెవ్వరికీ సాధ్యంకాదు.

అకాశవాణి నిర్వహించిన స్వీయ పద్య పఠనంలోనూ, సాహిత్య చర్చల్లోనూ, ఉత్సాహంగా పాల్గొని సహేతుక మైన భావాలను ప్రకటించేవారు.

ఏ విషయంలోనైనా తన అభిప్రాయాలను నిర్వహించేటట్లుగా, నిష్కర్షగా వెలిపుచ్చే లక్షణం శ్రీ శాస్త్రిగారిలోవలె ఎంతమంది కుంటుంది?

వేదశాస్త్ర పరిషత్, త్యాగరాజ నారాయణదాససేవా సమితులలో శాశ్వత సభ్యులువీరు. ప్రతియేటా జన్మాష్టమికి వేదశాస్త్రాల్లో నిష్ణాతులైన వారికి గౌరవపురస్కారాలు జరిపి తానభ్యసించిన వేదవిజ్ఞానానికి సార్థకత చేకూర్చిన శ్రీ శాస్త్రి అసామాన్య పుణ్య సంపదను చేకూర్చుకున్నారు.

ఏ విషయంలోనూ స్వచ్ఛతకోసం, నాణ్యతకోసం శ్రమించడమే తప్ప రాజీవడని వ్యక్తి 'శ్రీ సీతారామశాస్త్రి' ఉత్తమ సాహిత్యపు విలువలకోసం, మేలైన నైతిక జీవనం కోసం అనుక్షణం పరివరించిన శ్రీశాస్త్రి కారణ జన్ములని చెప్పక తప్పదు.

అయిదుగురు కొడుకులు, కోడళ్ళు, ముగ్గురు కూతుళ్ళు, అల్లుళ్ళు, మనుమలు, మనుమరాండ్రతో కలకల లాడుతూ తామర తంపరగా విస్తరిల్లిన కుటుంబం వీరిది.

తాను సమ్మిన సిద్ధాంతాల కోసం, తాను కలవరించిన ఆశయాలకోసం త్రికరణ శుద్ధిగా అహరహం శ్రమించి, చివరిక్షణం వరకూ దై నందిన కార్యక్రమంలో పాల్గొని 1989 వ సంవత్సరం జూలై 29 వ తేదీని తెల్లవారుజామున గం 3-40 లకు అత్యనాయాసంగా దివంగతులై నాడు శ్రీ సీతారామశాస్త్రి మనీషి.

వారి ఆత్మశాంతికివే మా అశ్రుతర్పణలు.

ఏ కులము వెన్నెంది తెమ్మర
లెట్టి జాతికిఁ జెందినట్టివి
అట్టిదే కద మానవత్వము
అన్నిటికి ఎత్తైన సత్యము
ఊహలే రెక్కలుగ జేసి మ
హోన్నతముగా ఎగసి చూచిన
వసుధయంతయు కన్నడును పసి
వాడు వినరిన బంతి పోలిక

- ఈ దివ్యాక్షరాలలో ప్రతిఫలిస్తోంది శ్రీ సీతారామ శాస్త్రిగారి సాంఘిక దృక్పథం.

వేద విదులై వైదిక ధర్మాను సామై నిత్యలోకిక జీవన పోరాటంలో ఒంటరి యోధుడై, సత్యము ధర్మము, సరోవ కార చింతనలనే సాటిలేని ఆయుధాలతో విజయం పొందిన ఆమహా మహానికి ఏమర్పించి జన్మ సార్థకం చేసుకో గలము :

కన్నిటి వీడుకోలు

ఎంతటి కష్టనమయంలోనూ చలించక నిలిచి మానవత్వంలో దైవత్వాన్ని చూచిన మహా మనీషికి ఏమి చేసి మా ఋణం తీర్చుకోగలము :

ఎంత వయసువచ్చినా కన్నకొడుకుల కోసం కూతుళ్ళకోసం స్వసుఖాలన్నిటినీ త్యాగంజేసిన "ఆ త్యాగమూర్తికోసం" ఏమీ చెయ్యలేని అల్పజీవులం.

ఆ మహోదయుని మాటలు మృదు

మృదురములు

ఆయన వర్చస్సు బ్రహ్మవర్చస్సు

ఆయన మనసు నవ్య నవనీతము

ఆయన మాట నేర్పిన మాటలు మాకు

రోదార్యము

మా తప్పులెన్నో మన సామన్నించి మా కోసం తన జీవితాన్ని కర్పించేసి హరించుకుని తాను నమ్మిన ఇతివేల్పు శ్రీవేంకటేశ్వరునిలో రీనమై పోయిన ఆ దివ్యమూర్తి మా కన్నతండ్రి అని చెప్పుకోవడం కన్న మాకింక గర్వకారణమేమున్నది! ఆయన కడుపున పుట్టడమే మా జన్మజన్మల పుణ్యపలికము.

అకీర్తిశేషనిజ్ఞానకాలు మా మనసు లలో అనుక్షణం నిలిచి ఉంటాయి. మా తండ్రిగారికి శాశ్వత దివ్యలోక ప్రాప్తి కోసం ముక్త కంఠంతో భగవంతుని ద్యానిస్తూ మా కన్నీటి కడుకోలు.

కుమారులు, కుమార్తెలు

“సమాలోచన” ప్రారంభించినపుడు విద్వాన్ శ్రీ బులుసు సీతారామశాస్త్రిగారి ఆశయం

(1-11-1977 ప్రారంభ సంచికనుండి)

ఆర్థిక సాంఘిక రాజకీయాది రంగములందువలెనే వాఙ్మయ రంగమునను నేడు నీతి, నిజాయితీ, జాతిత్వము, సమ్యక్పరిశీలనము; అపురూపములై యున్నవి.

ఆలోచనాసరళియు ప్రశస్తముగాఁ గానరాదు. అతిగా తెగడుట, అతిగా ప్రశంసించుట; అన్నిరంగములలోను అతి చోటు చేసికొని వీరవిహారముగావించు చున్నది.

అనేక ప్రక్రియలలో పుంఖాను పుంఖముగా రచనలు వెలువడుచుండు బొక విధముగా వాఙ్మయానురక్తికి, ప్రజాచైతన్యమునకు నిదర్శనమే. కాని రాశిలో ఉన్న విరివి గుణములో గాన వచ్చుట లేదనునది కూడ నగ్న సత్యమే.

ఈ పరిస్థితులలో అన్నిరంగములలోను నిశితమైన, పక్షపాత రహితమైన, గుణదోష వివేచనాయుతమైన, పరిశీలన మెంతో అవసరము. ఈ దృష్టితో ‘సమాలోచన’ను నడపవలయునని ముఖ్యంగా సాహిత్యరంగములో విమర్శాత్మక రచన లకుఁ బ్రచారము కలిగింప వలయునని అభిలాష.

ఆశయములు, ఆదర్శములు ఎన్నో ఉండవచ్చును. ప్రకటింపవచ్చును. ఆచరణలో వానిని సాధించుట తేలిక పనికాదు. పత్రికా ప్రచురణయందలి అనేకము లైన క్లిష్ట సమస్యలను ప్రముఖులే ఎదుర్కొని నిలువలేకపోయిన సంగతి విని, చదివి, చూచి; యుండకపోలేదు. అయినను నా ఈ సాహసమునకు గారణము ‘యత్నే కృతే యది నసిద్ధతి నోత్ర దోషః’ అను సూక్తియే. రచయితలు, సాహిత్యాభిమానులయిన పాఠకులు, సంపూర్ణ సహకారమీయ వేడుకోలు.

— ఎ డి ట ర్

స్మృత్యంజలి

N. M. సహాయచారి, B. O. L.,

ఉ॥ పిన్నతనాన వేదములు

ప్రీతిగ బుక్కిటబట్టి, యాంగ్లమున్
గ్రన్నన నేర్చి “లెక్చరరు”

గామవి: తెనునపాత్య పుస్తకా

లెన్నిటిన్ రచించి, మది

కింపగు “నోట్సులు” వ్రాసి నట్టివి

దృన్నిధి! మేల్మి శిష్యతతి

పాలిటి పెన్నిధి! “బుల్సు” సద్గురూ!

తే॥ గీ॥ “పైవు పండిట్సునోట్సు” చేబట్ట
నట్టి

తెల్లు విద్యార్థిలేడు. సుతేని నీవు
నడుపుచున్న “సమాలోచన” యనుపత్రి
క తెలు తలసూపకున్నట్టి కవియు లేడు”

తే॥ గీ॥ లౌకికపు గవియయ్యు, అలౌకిక
మయి

నట్టి విద్యాప్రసంగాలు యందున మొగ
మాటమనుమాట నెఱుగని మాన్యధన్య
శాస్త్ర. ‘బులుసు సీతారామశాస్త్రి’ గురుడు

అశ్రు తర్పణము

సీ॥ అనుకూలవతి నీదు మనసులో వర్తించు
కులకాంత మదినెంత గోలుపెట్ట
నీ యాజ్ఞ మీరక నియతమై వర్తించు
పుత్రులేవురు మదన్ ప్రొక్కుచుండ
పెన్నిది పోయిన పేదల చందాన
పుత్రికలే మువ్వరు పొంద బాధ
అశ్రీతుల్ హితులు మహాకవుల్ పండితుల్
దిగ్గజుల చెంద నా దినమునందు

తే॥ గీ॥ పట్టణం బెల్ల మదనోన పరితపింప
అమరపురి జేరినావే డయ్యార్చ హృదయ
బలును సద్వంశ వార్షిది పూర్ణచంద్ర
ఆత్మకాంతిని గొనుము శ్రీహరీ కృపాబ్ధి.

సీ॥ అఖిల విద్యార్థుల్ కృతార్థత నందగా
నెరపిరి పైపు పండిట్లు గై డు
మీ నమాలోచన వ్యాస సంపుటములు
రసహృదయులకు సంతసము గూర్చు
వీరేశలింగ వేదిత కళాకాల
బోధకులందు సౌంపును వహించి
వేద ప్రవచనంబు వేద వండితుల స
త్కారంబు లెంతయో మనతగూర్చు
సకల బుధకోటిని మెచ్చ హషారుక్లబ్బు
నడచె నీచేతి మీదుగా నాణ్యత గని
మరపు రానట్టి నీ పేవ మంజులంబు
సదయమూర్తి సీతారామకృష్ణ వర్య :

కాంత నిగర్వ భావ జన సన్నత సాత్విక సామధర్మసి
ద్ధాంతములన్ మహోన్నత పదంబుల నేనిన ధర్మకారి నీ
యరతటి మిత్ర వర్మనిక నారయలేమని యుఖ పూరిత
స్వాంతులమై త్వదాత్మకును కాంతిని గోరెదమో మహోదయా :

— అష్టావధాని బుటసు వేంకట రామమూర్తి.

20.7.1989

శ్రద్ధాంజలి

సర్వవేదంబులు సమసింపె నెవ్వని
గంభీర పరిశుద్ధ కంఠమందు,
భాన నాటకములు భాసింపె నెవ్వని
విను తాను వాదాల విభులరదు,
సహృదయు కోటికి సమకూడె నెవ్వని
సరసయుక్తులు క్లిష్ట సమయమందు.
అనయంబు జను తిల వినుతించి రెవ్వని
వితరణంబును ధర్మవేళలందు,
అట్టి నిగమార్థ తత్వజ్ఞ, విజ్ఞ,
బులును వంశ మహోదధి పూర్ణచంద్రు,
సకల సద్గుణ ధుర్యు శ్రీ శాస్త్రీశర్యు,
పరబ సాహిత్య కర్షకు సమ్మతించు.

— ఎస్. వి. రామవేంద్రరావు

రచయితలకు మనవి

సంక్షేపముగను, సామవస్యముతో
గూడినవిగాను, నుండు విమర్శసాత్మక
రచనలకు స్వాగతము: శ్రుతతిమర్శకు
ప్రాముఖ్యము. ఔచిత్యము మీఱని అతి
ప్రాయభేదములకు సముచిత గౌరవము.
వాఙ్మయమున జేరఁదగు వివిధాంశము
లపై దమ రచనలుపంపి మాకు జేయూత
నీయఁ బ్రార్థన. రచనలు సకల గ్రాందిక
భాషలోఁగది, శిష్టవ్యవహారిక భాషలోఁ
గాది యుండవచ్చును.

వివాదాస్పదముకాది, చట్టబద్ధమైన
మత, రాజకీయ, ఆర్థిక, శాస్త్రీయ విశ్లేష,
పారమార్థిక, సాహిత్యాదులకు సంబంధించి,
వివిధ ప్రక్రియలకుఁ జేందిన
ఏ విషయములమీది రచనలనై నను ప్రచురింప
వలయునని మా అభిలాష.

(1-11-1977 నంచిక నుండి)

సాజన్యమూర్తికి - సాహితీమిత్రుల ఆశ్రునీరాజనాలు

వేదపండితుడు, సాజన్యపరుడు శ్రీ బులుసు సీతారామశాస్త్రి పరమపదించిన వార్త నన్ను దుఃఖ సముద్రమున ముంచి వేసినది. ఆయన 'సమాలోచన' పత్రిక ద్వారా చేసిన సేవలు, రాజమండ్రి వేదశాస్త్ర పరిషత్తు చేసిన సేవలు ప్రశంసనీయము. — ఆచార్య దర్పా సూర్యనారాయణ, F. I. E.

శ్రీ శాస్త్రిగారి అస్తమయంతో సాహిత్యలోకంలో ఒక వెలుగు జారిపోయింది. సమాలోచన పత్రికతో తెలుగు సాహిత్యానికి ఎనలేని సేవచేశారు. — శ్రీ పదాల రామకృష్ణారెడ్డి.

ప్రముఖ కవి, పండితులు, 'సమాలోచన' సంపాదకులు శ్రీ బులుసు సీతారామశాస్త్రిగారి మరణం చాలా విచారాన్ని కల్గించింది. తెలుగు సాహితీ లోకానికి ఆయన చేసిన సేవ చిరస్మరణీయం. — శ్రీ వై. ఎన్. నరసింహారావు.

శ్రీ శాస్త్రిగారి మరణవార్త పత్రికలలోచూచి నేను, సోమయాజిశర్మగారు ప్రభుత్వం దిగ్భ్రాంతి చెందాము. 'సమాలోచన' ఆగిపోకూడదని ఆశిస్తాము. — శ్రీ ద్వారాశాస్త్రి.

వేదమూర్తులు - పండితులు - పత్రికాసంపాదకులు - అభ్యాపకులు శ్రీ సీతారామశాస్త్రిగారు స్వర్గస్థులయ్యారని తెలిసి నామనసు ఎంతో దిగులుచెందింది. వారిని ఒకటి, రెండు మార్లు మాత్రమే నేను దర్శించుకున్నాను. అయినా ఒక ఆత్మీయుల్ని, సదాచారసంపన్నుల్ని, కలుసుకొన్న తృప్తి నాకు కలిగింది. — శ్రీ కె. మల్లికార్జునశర్మ.

విద్వాన్ శ్రీ బులుసు సీతారామశాస్త్రిగారు దివంగతులైన వార్త తెలిసి చాలా భేదమొదలినది. ఆయనెంతటి విద్వాంసుడో అంతకు మించిన వినయవంతుడు. సత్యము, ధర్మము, న్యాయము అని మనసారా భావించినదానిని ఎంతటి ప్రతిఘటన ఎదురైనా వెనుకంజ వేయక తెలియజెప్పక విడువని ధీరోదాత్తుడు. ఆయన మృతి ఆంధ్ర సాహితీలోకానికి తీరని వెలితి. — శ్రీ ప్రకాశచంద్ర శతపతి.

నాకు అత్యంత ఆప్తులు, ఆమ్నాయ మూర్తులు అయిన సీతారామశాస్త్రిగారు స్వర్గస్థులైన వార్త విని చాలాబాధ పడితిని. —కళాప్రపూర్ణ, డాక్టర్ మధునాపంతుల సత్యనారాయణశాస్త్రి.

శ్రీ బులుసు సీతారామశాస్త్రిగారు స్వర్గస్థులైనారని తెలిసి చాలా దుఃఖించినాను. సాహిత్య పత్రికను ఉదాత్త మైన రీతిలో రసరమ్యంగా నిడివిన ధన్యజీవి. సమాలోచన ఆయన మానసిక పుత్రిక వంటిది. — శ్రీ క్రొవ్విడి రామం.

శ్రీ శాస్త్రిగారు స్వర్గస్థులైనారని తెలిసి మిక్కిలి విచారిస్తున్నాము. సాహిత్య చరిత్రలో శ్రీ శాస్త్రిగారి పేరు శాశ్వతంగా నిలిచియుంటుంది. — శ్రీ ఆచార్య భావన్.

పరమ పూజ్యులు, అంతర్వాణి వరేణ్యులు, సమాలోచన పత్రికద్వారా ఎంతోసాహిత్యసేవ చేసిన మహాభాగులు శ్రీ సీతారామశాస్త్రిగారు గతించిన వార్త విని చాలా భేద పడ్డాను. — శ్రీ యస్వీ జోగారావు.

శ్రీ సీతారామశాస్త్రిగారు స్వర్గస్థులైనారని తెలిసి చాలా విచారం కల్గింది. మీకూ - మీకుటుంబ సభ్యులకు నా పజ్జన - కవి మిత్రులు వేముగంటి నరసింహాచార్యుల పజ్జన - మా సాహితీ విశాసమండలి పజ్జన నా ప్రగాఢ సంతాపం తెలియజేస్తున్నాను. — శ్రీ ముదిగొండ ఈశ్వరచరణ్.

Deeply shocked, Our sympathies.

— శ్రీ గుంటూరు శేషేంద్రశర్మ, రాజకుమారి ఇందిరాదేవి.

విద్వాన్ శ్రీ బులుసు సీతారామశాస్త్రిగారు పరమ పదించారన్న వార్తను ఆంధ్రప్రభలో చూచాను. ఈవార్త నాహృదయాన్ని కలచి వేసింది. — శ్రీ రామదుగు వెంకటేశ్వరశర్మ.

శ్రీ శాస్త్రిగారు మరణించారన్న వార్త చాలా దిగ్భ్రాంతి కలిగించింది. — శ్రీ చూపురాణి రంగాచార్యులు.

శ్రీ శాస్త్రిగారి మరణవార్త మనస్సును బాగా కలచి వేసింది. వారు నిజంగా మహానుభావులు. సౌజన్యమూర్తులు. ఎన్నో కష్టనష్టాల నోర్చి సాహితీ సేవ గావించిన ధన్యజీవులు. — శ్రీ వెలుదండ నత్యనారాయణ.

“తలఁపబడిత మౌళి సీతనగ సీతారామశాస్త్రి !! కవీం
ద్రుల సామర్థ్యముఁ జాటి చెప్పితివి నూ! రూఫోన్, సమాలోచనో
జ్వలమౌ పత్రిక నిర్వహింతువుగదా !! సాహిత్యసేవా పథం
బలఁ బోరాడి దినంబుఁ జొచ్చితే !! కృపాంబోధివృషభిరవఁగన్.

— డా॥ చేబోలు చిన్నయ బ్రహ్మకవి.

శ్రీ శాస్త్రిగారు స్వర్గస్తులైనారని విని చాల భేదపడ్డాను. సమాలోచన పత్రికా సంపాదకులుగా వారు చేసిన భాషాసేవ అమూల్యమైనది. — శ్రీ ఐ. తమ్మిరాజు.

శ్రీ సీతారామశాస్త్రిగారు పరమ పదించారని వినిగోనే చాలా విచారించాను. — శ్రీ ఆర్. బి. పెండ్యాల.

శ్రీ శాస్త్రిగారు స్వర్గీయులైనట్లుగావిని చాలా విచారించాను. సమర్థవంతముగా సమాలోచనను నడిపివేయడానికి. — శ్రీ బుగ్గ పాపయ్యశాస్త్రి.

సాహితీవేత్త శ్రీ సీతారామశాస్త్రిగారు దివంగతులు అయిన విషయం పత్రికలద్వారా తెలిసి చాలా విచారించినాను. — శ్రీ టి. రంగస్వామి.

శ్రీ శాస్త్రిగారు దివంగతులైనట్లు తెలిపి మిక్కిలి ఊహించితిమి. చిరకాలముగా ఆంధ్ర భాషాపరి తల్లికి వారు చేయుచున్న సేవ ఆంధ్ర సాహితీవేత్తలు మరువలేనిది. — శ్రీ ఆర్. వి. ఆర్. కృష్ణశాస్త్రి.

శ్రీ శాస్త్రిగారు స్వర్గస్తులైనారని చూచి అశ్రుపి క్షయమయిందే తిని. — శ్రీ నందుల గోపాలకృష్ణమూర్తి.

శ్రీ శాస్త్రిగారు దివంగతులై నారంటే నమ్మకశక్యం గాకున్నది. ‘సమాలోచన’ ద్వారా భారతీయ వారు ఎంతో విజయవంతంగా సంవత్సరాలుగా చేయుచుండిరి. — శ్రీ కందుకూరి ఉమాశంకరరావు.

శ్రీ శాస్త్రిగారు విడిచినలోటు పూరింపరానిది. వారిని కోల్పోయిన మనం దురదృష్టవంతులం. వారి సంస్మరణ దీపికను నిరంతరంగా ప్రజ్వలితం చేయాలని కోరుతూ — శ్రీ అచంత్స సోమసుందర్.

★ స మా లో చ న ★

* జాతీయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక *

సంపాదకుడు : విద్వాన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రి
Retired Telugu Lecturer, V. T. J. College, Rajahmundry.

1. “సాంస్కృతిక నవలా శిల్ప” బలినాడ.

—డా॥ జి. యోహన్ బాబు. M.A., Ph.D.

తరతరాల ఒక జాతి యొక్క వైజ్ఞానిక మైన నైతిక మైన, సామాజికమైన నియమిని గాని, ప్రగతినిగాని విరూపించే సమయాల సంప్రదాయాల సమాహార స్వరూపాన్నే “సంస్కృతి” అని చెప్ప వచ్చు. ‘ఒక ప్రజానీకము యొక్క గాని దేశము యొక్క గాని సంస్కృతి అనగా అజాతి పారించ దలంచుకొన్న అదర్శము, లేక ఒక జాతి యొక్క ప్రవర్తన వర్ణనల కోసం ఏర్పడి అనుస్థాపనగా ప్రాజ్ఞలచే అనుసరింపబడి వదిలబడిన అమోదించబడిన యొక ప్రమాణము’ అని రాజాజీ విర్వచనము. ‘నాగరికత యను పదార్థమునకు రూపమొసగునది సంస్కృతి’ అని అరిస్టాటిల్ అభిప్రాయం. సంస్కృతి మానవుని ఆత్మధర్మమని, నాగరికత దేహధర్మమని చెప్పుదురు. నాగరికత అంటే బాహ్యజీవితమని, సంస్కృతి అంటే ఆంతరజీవితమని భావించ వచ్చు. ‘ఒకటి వేష భాషలలోనూ, అదర వ్యవహారాలలోనూ, భౌతిక జీవితంలోనూ చూడదగింది. రెండోది హృదయ వ్యాపారాల్లోనూ, ఆధ్యాత్మిక జీవితంలోనూ మనోవికారంలోనూ చూడదగింది.

భారతదేశం సర్వనాగరికతల్ని తనలో సంగమించుకొని వహన సమ్యతల్ని ప్రదర్శించిన దేశం. భిన్నత్వంలో ఏకత్వాన్ని ప్రకటించింది. షడ్ధర్మనకర్త రీదేశాన్నే పెరికారు. బౌద్ధ, జైన, చార్యక, లోకాయత మతాల దేశంలో ప్రళయించాయి. తమతమ భావల్ని స్వతంత్రంగా ప్రచారమొనర్చాయి. ద్వైతాద్వైత విశిష్టాద్వైతాలు ఇందు ఉద్భవించాయి. వీటి అన్నింటిలోనూ రీతమై చుక్కలలో చంద్రుడిలా వీటి వెనుకవున్న ఆత్మను వేరాలు ప్రకాశింపజేశాయి. అదర్శ మొక్కటే అయినా, దాన్ని ప్రాపింప చేయడానికి మార్గాలెన్నో మానవుడి ప్రవృత్తిని బట్టి, సంచిత కర్మల్నిబట్టి భిన్నమార్గాలు అవలంబించ బడతాయి. తక్షిణాన కర్మ యోగాలు ఇలాంటివే, బ్రహ్మ, క్షత్రియ, వైశ్య, కూడ్ర, వర్ణ నియమాల మూలం ఇదే! బ్రహ్మదారి గృహస్థ, వానప్రస్థ, సన్యాసాశ్రమ జీవిత క్రమాలివ్వద్దీ విధాన కీలక మిదే. ఇంకు హెచ్చు తగ్గులకు, ఉచ్చ ఏవకంకు కావులేదు. తమ తమ తత్వాలకు అనుగుణమైన మార్గాన్ని స్వీకరించి గమ్య స్థానానికి చేరువైనారు మన షూద్రులు, ఇది ననాతన భారతీయ సంస్కృతి, కానీ ఈ

సంస్కృతి భారతీయ కళర్నీ, సాహిత్యాన్నే కాక, సామ్యత్య కళర్నీ కూడా ప్రధానితం జేసింది.

అయితే పరిణామశీలమున కాలంలో పాలు నాగరికత సంస్కృతులు కూడా ఒక్కొక్కప్పుడు తమతావు మార్చుకొనడం కద్దు. ‘The old order changeth yeilding place to new’ అని టెన్నిసన్ అన్నట్లు పాత పాతంలో ఎప్పుడూ కొత్త దోలు చేసుకొంటూనే ఉంది. అలనాటి వ్యవస్థ ముస్లింలకు నండువయోజనానికి ఏర్పడ్డ చర్చాశ్రమ ధర్మాలు, శేరు సాంఘిక జీవనంలో అనూహకంతు కావు జన్మన్నాయి. అందువల్ల అని అనువరణీయాల కావు విచక్షణా, వివేకాలతో గతం లోని మంచిని గ్రహిస్తూ, వర్తమానావన రాన్ని గుర్తిస్తూ, భవిష్యత్తులో ప్రగతివైపు వణువించడం ఉత్తమ సంస్కృతుల లక్ష్యంగా ఉండాలి. అందుకు సంస్కృతి దోహదం చేయాలి.

అయితే ఈ సంస్కృతి గ్రహించడానికి చరిత్ర, తెలియవలసిన ఆవసరం ఎంతైనా వుంది. వదంవరాగకమైన, విజ్ఞానమే మానకు సంస్కృతికి మొదటి మెట్టు, అలాంటివృత్తు

చరిత్రక ప్రాధాన్యం విస్తృతార్థం కాదు. 'చరిత్రకు బీజం సంస్కృతి, చరిత్ర వెన్నెముక అయితే. సంస్కృతి - చరిత్ర దాని శాఖోపశాఖలు, వచ్చని ఆకులు, వుప్పాలు, పలాలు అవుతాయి. ఇంకా సూక్ష్మంగా చెప్పాలంటే చరిత్ర రాజనాయకం. సంస్కృతి - చరిత్ర ప్రజానాయకం, చరిత్ర గ్రంథాలలో రాజులు, రాణులు, నాయకులు, వారి జీవితం, వారి సూక్తులు, యుక్తులు, యుద్ధాలు, పండులు, సుపరిపాలనం, ప్రజాపీడనం - ఇవన్నీ ప్రభువుల్ని కేంద్రంగా ఉంచుకొని బయలు దేరిన వ్యాసరేఖలు. సంస్కృతి - చరిత్రలో ప్రజలే నాయకులు, ఈ రెండో వృత్తానికి ప్రజా జీవితమే కేంద్రం, ప్రజల సుఖదుఃఖాలు, కష్ట నిష్ఠురాలు, వారి విత్య జీవితం, ఐకమత్యం, అంతర్వేద్యాలు, పురోభివృద్ధి, తిరోగమనం లేదా ఉన్న స్థితిలోనే ఉండిపోవడం 'ఈ మొదలైన రెక్కకు మిక్కిలి విషయాలు సంస్కృతి - చరిత్రలో చోటు చేసుకొంటాయి. కాబట్టి రచయిత ఒకానొక సాంస్కృతిక విషయ పరిపూర్ణ రచన చేపట్టేప్పుడు చరిత్రకూడా చక్కగా తెలుసుకొవలసిన అవసరం ఎంతైనా ఉంటుంది. ఉదాహరణకు కాంతారావుగారి ఢిల్లీ మజిలీలు, దేవుళ్ళ దేశం, లవ్-ఇన్-గోవా మొదలైన నవలలు, ఆ సంస్కృతి చరిత్రను కళాత్మకంగా ప్రేమించారు, అవలు అంటే 'మానవ బుద్ధి జన్మమై, చాతురీ మహితమై, సృష్టి ప్రతిరూపమై బాసించు రూపవిశేషము.' కళాఖండమని పిలువదగిన ప్రతి అంశం లోనూ మానవుడి బుద్ధి వైశద్యం, పవిత్రనం వెల్లడి అవుతూ ఉంటాయి, చరిత్ర, కళలు, సంస్కృతుల - త్రివేణిసంగమం కాంతారావుగారి సాంస్కృతికనవలల్లో హృద్యంగా ప్రస్ఫుట మవుతుంది.

కాంతారావుగారికి మన కళలు, చరిత్ర, సంస్కృతి అంటే మిక్కిలి మక్కువ. 'నేను' నాజాతి. నా సంస్కృతి అవి గర్వ పడడంలో తప్పేఉండంటారు. అంతేకాదు

మనదేశంపై ఇతర దేశములు ఎన్నిసార్లు, దారులు చేసినప్పటికీ, ఎన్ని మతాల తీవ్రత తాకినప్పటికీ మన హైందవ సంస్కృతి తట్టుకొని చెక్కుచెదరకనిలిచిఉందంటే దానికి కారణం మన ప్రజలలోని ఓర్పు, మతంలోని గొప్పతనం అంటారు. నాలుగు వేలసంవత్సరాలనాటి వేద సంస్కృతి సౌరభాలు ఇంకా ప్రసరిస్తూనే ఉన్నాయంటారు. ఎన్ని కల్లోలాలు ఎదురైనా, హైందవ సంస్కృతి వాటి నన్నింటిని వజ్ర సంకల్పంతో ఎదుర్కొంది. ఒక్కొక్కచో ఆయా సంస్కృతి విశేషాల్ని తనలో మిళితం చేసుకొంది. ఇతరసంస్కృతులలో కనిపించని వివిధ జీవశక్తి హైందవ సంస్కృతిలో గోచరిస్తుంది. ఈ సత్యాన్నే కాంతారావుగారి సాంస్కృతిక నవలలు చాటుతాయి. 'రచయిత ప్రజల్లోకి వెళ్ళాలి. వారి జీవిత విధానాల్ని గమనించాలి. గమనించిన దాన్ని విశ్లేషించాలి. తన విశ్లేషణా ఫలితాలలో సందేశాత్మకంగా రచనల్ని మలచాలి, యథార్థాన్ని కళాత్మకంగా చిత్రించాలి. అప్పుడే ఒక రచన జీవితాన్ని సంతరించుకొంటుంది. అంటారు 'కాంతారావుగారు'.

కాంతారావుగారిలేఖనినుండి మత్స్యగంధి, మన్నుతిన్న మనిషి, ఇదే స్వర్గం - ఇదే నరకం, ఢిల్లీ మజిలీలు, చైత్ర పర్వం, టూరిస్ట్ ఐస్, లవ్-ఇన్-గోవా, దేవుళ్ళ దేశం, అజంతా మొదలైన సాంస్కృతిక నవలలు, వెలువడ్డాయి.

బొంబాయిపమిషంలోని గ్రామ ప్రజల్ని, వారి జీవన స్థితి గతుల్ని, ఆచార వ్యవహారాల్ని, సంప్రదాయాల్ని, నమ్మకాల్ని జిజ్ఞాంస పరిశీలించి, పరిశీలించినవాడిని వాస్తవిక దృక్పథముతో ఎంతో హృద్యంగా చిత్రించారు రచయిత. 'ఇష్టంలేని ఆడది ఇనుప కడ్డీలాంటిది. దాన్ని వంచడం. ఎంతటి మగాడితైనా పీలుతడడు.' అనే విషయాన్ని విరూపిస్తూ వ్రాసిన నవలిక మత్స్యగంధి. కాలానుగుణంగా శోధి జాతి ప్రజలు జరుపు

కొనే 'నకువా' ఉత్సవం, 'నారియల్ వున్నమి. మొదలైన పండుగల్ని అత్యంత సహజంగా చిత్రిస్తూ ఆయానమయాలలో వారి విశ్వాసాల్ని, ప్రవృత్తుల్ని కళ్ళకు కట్టి నట్లు వర్ణించారు. వాచపులూరించు చిన్న చిన్న వాక్యాల్లో జీవితవిలువల్ని, లోతుల్ని వ్యక్తం చేసే నేర్పుతో, కథా కథనంలో మనోజ్ఞమైన శిల్పంతో పాఠకులతో ఆసక్తిని రేకెత్తించారు రచయిత. సందర్భానికి తగిన సామెతలతో, చక్కని నుడికారాలతోరసవత్తరంగా సాగిన రచన యిది.

సంచార జాతియైన 'మందుల' ప్రజల ఆచార వ్యవహారాల్ని జిజ్ఞాంస పరిశీలించి 'మన్ను తిన్న మనిషి' అన్న నవలిక వ్రాశారు. మందుల జాతిజనుల ఆచార వ్యవహారాల్ని, వారి నివాస పరిసరాలలో, వారి కట్టు బొట్టుల్ని నీతి నియమాల్ని చిత్రిస్తూ వ్రాయబడిన ఈ నవలిక మందుల జాతి జనుల జీవన విధానాల్ని పాఠకులకు ప్రత్యక్షం చేస్తుంది. 'మనుషున్నచోట మాటుండదా - నీరున్నచోట బుర దుండదా' అన్న సామెతను ఆధారంగా తీసుకొని నాగ రకతకు నాలుగడుగుల దూరంలో ఉన్న సంచారజాతి జనుల నీతినియమాలూ, ఆచార వ్యవహారాలు తెలియజేస్తూ, ఈ ప్రాకృతిక ప్రజాజీవనం స్వార్థపూరితులు, ద్వారర్తన పరులునయిన కొందరివల్ల ఏవిధంగా కలషిత మవుతుందో మనోజ్ఞంగా చిత్రించారు. అంతే కాకుండా ఈ నవలికలో ఒకజాతి సంప్రదాయాలకు నాగరికత పేరుతో వికృంభింపగా వికృంభిస్తున్న మిడి మిడి జ్ఞానానికి చక్కని సంఘర్షణ చిత్రించి నైతిక విలువలకి తన మద్దతు ప్రకటించి వాటికి విజయం చేకూర్చారు రచయిత, పెత్రితలలు వేస్తున్న 'కువానా' సంస్కృతిని దుయ్యబట్టారు. పెరుగుట విరుగుట కొరకే అన్న సామెతను అక్షరాలా రుజువు చేశారు కాంతారావుగారు ఈ నవలికలో.

వికలాంగులు తమదీని నితిని గురించి వగచెంద నవవరం లేదంటూ, వారు కూడా సమాజానికి అవసరమేనని నిరూపిస్తూ, వారిలో ఆత్మదైర్యాన్ని కలిగిస్తూ కాంతారావుగారు 'ఇదే స్వర్గం-ఇదే పరకం' అన్న నవల వ్రాశారు. సంగీత కళని ఇతివృత్తంగా గ్రహించి పుట్టు గుడ్డివాడి జీవితాన్ని అలంకరించే విధంగా సంగీత కళకు ఒక పవిత్రతని ఆపాదించారు రచయిత. మనోజ్ఞమైన శిల్పాన్ని పాటించి వికలాంగుల మనోరగతల్ని తొలగించి 'కృషితో నాన్తి దుర్బిక్షమ్' అను సూక్తిని అక్షరాలా రుజువు చేశారు. సమాజంలోని వికలాంగులకు చక్కని సందేశాన్ని సూపాతకుల్లో సామాజిక స్పృహని కలుగజేశారు. విద్య, విజ్ఞానం మొదలైన అన్ని విషయాల్లో వికలాంగులకు వీరు తీసిపోరని నిరూపిస్తూ అందులో ఆత్మవిశ్వాసాన్ని కలుగ చేశారు. అంతేకాకుండా సమాజంలో వికలాంగసంతానం గల తల్లిదండ్రులు మనోవ్యథకు తోనై దైర్యాన్ని కోల్పోయి వారి బిడ్డల భవిష్యత్తును గురించి బెంగవడ నవవరం లేదని హితవు చెబుతూ, వికలాంగులకు వికలాంగ సంతానమే కలుగుతుందనే మూఢ విశ్వాసాన్ని ఖండించారు. ఈ నవలలోని నాయకుడు, చిత్రించబడిన సంఘటనా సన్నివేశాలు నేటి సమాజంలోని వికలాంగులకు, వారి కుటుంబాలకూ చెందిన వాస్తవాలే. కళకు ఎన్నడూ దావు లేదని, కళను అభ్యసించి ఆరాదించేవారి వట్ల అది ఎప్పుడూ నత్పలికాల నిస్తుందని, వట్లదల, సాధన ఉన్నట్టే తే ఎవరైనా ఆయాకళల్లో ప్రావీణ్యం సంపాదించవచ్చుననే మౌలికసత్యాన్ని ఈ నవల రుజువు చేస్తుంది.

కాంతారావుగారి మరో సాంస్కృతిక నవల ఢిల్లీ మణిరీతి. ఢిల్లీ నగర సామాజిక చిత్రణ ఇందులో ప్రధానంగా కనిపిస్తుంది. ఆ సామాజిక చిత్రణకు నేపథ్యంగా తరతరాల ఢిల్లీ చరిత్రను గ్రహించి ఢిల్లీ నగర,

కళా సంస్కృతుల్ని అడుగడుగునా గుర్తు చేయడంద్వారా కాంతారావుగారు ఈ నవలలో తరతరాల భారతీయ సంస్కృతికి అద్దం పట్టారు. ఢిల్లీ నగరాన్ని ఆమూలాగ్రంథిదు నవవత్సరాలు పరిశీలించి, పరిశోధించి, విశ్లేషించి ఈ నవలను రచించారు. కాంతారావుగారు తమ పరిశీలనకు ఢిల్లీనగర సుదీర్ఘ చరిత్రను జోడించి పాఠకులకు వినోదంతో పాటు విజ్ఞానం అందిస్తూ ఈ నవలను రూపొందించారు. ఈ నవలలో ఉపకథలు అనేకం కనబడతాయి. భారతాది గ్రంథాల్లోని ప్రధానాఖ్యానాలలో వచ్చే ఉపకథలలాంటి వివి. అయితే ప్రధాన కథలో ఈ కథలకు అవినాభావ సంబంధం కలిగించడం రచయిత నేర్పుకు నిదర్శనం. ఈ నవలలో వచ్చే కథల్ని విడివూలతో పోలిస్తే అనందం పాత్ర ఆ పూలను మాలగా కూర్చే సూత్రం లాంటిది. ఢిల్లీనగరాన్ని అందులో వేరు వేరు వర్గాలల్ని చారిత్రక కట్టడాల్ని, ఆకట్టడాల వెనుక ఉన్న చారిత్రక సత్యాన్ని బ్రహ్మాదేవ్ అనే (గురువులాంటి) పాత్ర అనందం అనే (శిష్యుడిలాంటి) పాత్రకు వివరించడంలో రచయిత చూపిన నేర్పు ప్రశంసనీయం. ఢిల్లీ చరిత్రకు 'గచ్చద్వారాభ్యానం' లాంటిది నవల. ఢిల్లీని పరిపాలించిన వివిధ రాజవంశాలని గురించి విమర్శనాత్మకంగా పాఠకులకు ఓ అవగాహన కలిగించారు రచయిత. తమ సునిశిత హాస్యనైపుణ్యంతోను, కథాకథనంలో శిల్ప విన్నానంతోను యథార్థ సంఘటనల్ని చిత్రిస్తూ బహుముఖ వ్యక్తిత్వ ప్రదర్శనతో సమకాలీన సంఘటనల నిరూపణలో చారిత్రక సంఘటనల్ని నేపథ్యంగా సంతరిస్తూ అపురూపపు వ్యాఖ్యానంతో రచించబడిన ఈ నవల కాంతారావుగారి బహుముఖ ప్రజ్ఞా పాటవాలకు, పాండిత్యానికి వికపోతలం. ఢిల్లీ సందర్శించేవారికి ఈ నవల ఓ 'గైడ్' లాంటిది.

ఒరిస్సా రాష్ట్రంలోని కోరాపుట్ ప్రాంత 'గదబజాతి' గిరిజనుల ఆచార వ్యవహారాల్ని

సంప్రదాయంబిలువల్ని క్లుగంగా తెలియజేశారు "చైత్రవర్షం" అన్న నవలకలో. అంతేగాక గదబజాతి బనుల విష్మల్యవ సంస్కృతిని వట్ల నాగరికత ఏ విధంగా కలుషితం చేసిందో సోదాహరణంగా చిత్రించారు. సంవత్సరాలైన వర్తకులు కొందరు తమ పెట్టుబడితో అమాయకులైన గిరిజనుల్ని ఏ విధంగా దోచుకొంటున్నారో చక్కగా వర్ణించారు.

1977 వ సంవత్సరంలో భారతదేశ రాజకీయ రంగంలో ఓ విమూర్త మైన మార్పు వచ్చింది. 1975 వ సంవత్సరంలో భారతదేశంలో ఆత్యవసర పరిస్థితి (ఎమర్జెన్సీ) విధించబడిన విషయం, అనంతరం జరిగిన ఎన్నికలలో కాంగ్రెస్ పార్టీ ఓడిపోయి జనతా పార్టీ అధికారాన్ని చేజిక్కించుకొన్న విషయం జగద్విశేషమే. ఈ విమూర్త రాజకీయ మార్పు వట్ల దక్షిణాది రాష్ట్రాల ప్రజల స్పందనలు, అభిప్రాయాలు మొదలైనవి తెలుసుకోవాలనే ఆకాంక్షతో కాంతారావుగారు దక్షిణ భారతం స్వయాన చుట్టివచ్చి 'బూరిస్తు బస్సు' అన్న నవల వ్రాసారు. దక్షిణ భారతంలో వివసించే ప్రజల ఆచార, వ్యవహారాలు వారి సంస్కృతి, ఆయా ప్రాంతాలలోని కళాఖండాలు, పుణ్యక్షేత్రాలు ఉద్యానవనాలు, వస్తు ప్రదర్శనశాలలు-వాటి ప్రాధాన్యతలు ఈ నవలలో చక్కగా చిత్రించబడ్డాయి. ఒక వింతను కాని, కళాఖండాన్నిగాని ఒకేసారి ఒక విద్యావంతుడు మరియు ఒక నిరక్షరాస్యుడు చూచినపుడు వారిద్దరు దాన్ని వ్యాఖ్యానించే తీరునూ, వారి అభిప్రాయ ప్రకటనా వైఖరితో కూడిన సంభాషణల్ని రసవత్తరంగా మరిచారు రచయిత.

'లవ - ఇన్ - గోవా' నవలకలో గోవా సుందరతీరం దాని పరిసరాలు, అక్కడి ఆహ్లాదమైన వాతావరణం, అద్భుత ప్రజల జీవన స్థితి గతులు, ఆచారాలు సులభతైలిలో

2. ద్రావిడ భాషలు - ఒక పరిశీలన

— శ్రీ మంతెన సూర్యనారాయణరాజు.

అక్కడక్కడ హాస్యశూరత సంభాషణలతో మేళవించి రచించారు. ఈ నవలిక కాంతా రావుగారి విశిష్ట పరిశీలన దృష్టికి నిదర్శనం. స్వచ్ఛమైన నాగరకత కలిగిన విష్కృతమైన గోవా ప్రజల సంస్కృతిని కొంతమంది గోవేతరులు ఏ విధంగా కలుషితం చేస్తున్నారో చక్కగా చిత్రించారు.

గోవా సుందర పరిసరాలు సంస్కృతి మొదలైన విషయాల్ని పైనవలిక చర్చిస్తే 'దేవుళ్ళ దేశం' నవలిక మరికొంచెం లోతుగా గోవాచరిత్ర పుటలలోకి చొచ్చుకొని పోయింది. పోర్చుగీసులు కాలంలో అగ్రజాతుల అహంకారాలు, అట్టడుగు వర్గాల ప్రజల హాహాకారాలు ఈ నవలిక తెలియజేస్తుంది. శిల్పకళ, చిత్రలేఖనం, న్యాయం, ధర్మం, మానవత మొదలైన మహత్తర విషయాలను బోధించడానికి బుద్ధుని కాలంలో ఏర్పడిన విశ్వవిద్యాలయాలలో బౌద్ధ ఆరామాల్లో బుద్ధుని అనంతరం అవివేది, మోసం, విద్యులవిడి కామ కలాపాలు చోటు చేసికోవడం 'వల్ల నైతికవిలువలు దిగజారి ప్రజలలో బౌద్ధంబట్టి క్రమేణా అసక్తి సన్నగిల్లి అది అమత వినాశనానికి దారి తీసిందంటారు కాంతారావుగారు. "చెడుగుడు ఎదిరించలేని ఈ సమాజంలో చెవుల ఏల్లుల్లా బ్రతికి ఏం లాభం' అంటూ ఈ సుందర్పంలో రచయిత వెలిబుచ్చిన ఆవేదన అక్షర రూపమే ఈ అజరా 'నవలిక. ఇందులో బౌద్ధమతం ఏవిధంగా నాశనమయిందో అనాళనానికి గల కారణాలేమిదో సుస్పష్టంగా వివరించారు రచయిత.

కాంతారావుగారి సాంస్కృతిక నవలలు కేవలం చరిత్రకు ప్రతిబింబాలు కావు. చరిత్ర అనే కిలనుండి సాంస్కృతిక నవలలు అనే కిల్పాన్ని తీర్చిదిద్దారు కాంతారావుగారు. ఆలాగవి విరివి చరిత్రక నవలలు కూడా కావు. చరిత్రను గర్భికరించుకొని అనేకవర్షాలతో ఈ నాటి అర్థిక, సామాజిక,

అసలు ద్రావిడభాషల్ని గురించి చర్చించే ముందు 'ద్రావిడ' పదం ఎప్పుడు ఎక్కడ వాడబడిందో చూద్దాం! రామాయణములోను, స్కృతులలోను, తిలకమున నాట్యకావ్యము లోను ద్రావిడ ప్రాకృతము ఉన్న దని చెబుతారు. దీనికి పూర్వము కూడ బౌద్ధ సాహిత్యములోని, వినయ పితకము, 'మహావాసు' లాంటి బుద్ధుని జీవితానికి సంబంధించిన ఈ గ్రంథాలలో 'తమిళ, దామిరీ, శబ్ద' అన్నాయి. అదేకాకుండా బుద్ధుడు శేర్పేట లిపులలో ద్రావిడ మొకటి. క్రీ. శ. 8 వ శతాబ్దములో శంకరాచార్యుడు కామ 'ద్రావిడశిఖువు' వని, చెప్పుకున్నాడు. అర్వాచీన కాలంలో మన జాతీయ గీతంలో కూడా 'ద్రావిడ' శబ్దం చోటు చేసుకోవడం మనకు తెలుసు.

12-14 శతాబ్దముల నాటి తమిళ సాహిత్యంలో 'తిరావిడమ్' అనే శబ్దం కనిపిస్తుంది. ఇంకా చెప్పాల్సిన 'తిరావిడవర బంధమ్'

రాజకీయ పరిస్థితులపై వ్యాఖ్యానాత్మకాలుగా విలసిల్లినవి కాంతారావుగారి నవలలు.

ఆంధ్ర రచయితలలో ఆంధ్రేతర ప్రాంతాల తెగల జీవిత విధానాన్నిగానీ, వారి సంస్కృతినిగాని చిత్రించినవారు అరుదు. జూలూ, మందులు, గదల గిరిజనుల సంస్కృతులు వీరి నవలలకు ఇతివృత్తాలయ్యాయి. గోవల్ల చరిత్ర, సంస్కృతిని అలాటి పోర్చుగీసుపాలకుల దౌష్ట్యాన్ని విశ్లేషించారు. చిత్రకళ నేపథ్యంతో బౌద్ధ మత ఉత్థానవతనాలకు కారణాల్ని వివరించారు. కళ కామోపదేశాలకోసం కాదని సమాజశ్రేయస్సు దాని లక్ష్యంగా వుండాలని మించారు. కళ ఏకకర్త సొంతంకాదని, కళకి మరణం లేదని అజరా గుహ చిత్రాల నేపథ్యంతో వ్యాఖ్యానించారు. కళ, కళ

(అంటే ద్రావిడ ప్రబంధం) "తిరునామముడి" (మతి) (గురుముఖంగా వెలువడిన సూక్తి) అనే గ్రంథం లగుచిస్తాయి. పైది కేవలం శబ్దంకోసం ఉదాహరించాను. అంటే యిక్కడ ద్రావిడ మనగానే కేవలము తమిళము అనే అర్థమే ద్యోతక మౌతుం దనే అభిప్రాయం పాతకులు పడ రను కుందాం! విషవ శార్వేర్ చేసినటువంటి ద్రావిడ శబ్దం. అన్ని భాషలకూ అంటే ముఖ్యంగా ద్రావిడ భాషాకుటుంబానికి చెందిన వాటికి పరిగా వర్తిస్తుంది. అయిన ఆ పదాన్ని పరిమితమైన దానినిగా కాక విస్తృతమైన దానినిగా వాడారు.

అసలు విషయాని కొచ్చినట్లైతే ఒకభాష ఎప్పుడూ ఏకాకిగా జీవించలేదు. ప్రతి భాషకూ కొన్ని పోదర భాషలుంటాయి. తెలుగు - కన్నడము, తమిళము - మళయాళము కొన్ని అతి దగ్గరపోలికలతో కనిపి

కారుల మధ్యగల అంతస్సంబంధాన్ని సర్వాంగీణ సౌష్ఠవంగా ప్రదర్శించారు. ఇలా కాంతారావుగారు భారతీయ చరిత్రను, సంస్కృతిని, కళలను, నాటిదౌస్యత్యాన్ని, సాంస్కృతిక నవలల్లో మహోన్నతిగా చిత్రించారు. ఈ రీతి రచనలు చేసిన రచయితలు తెలుగులో అరుదు. చరిత్రకం కాని, సాంస్కృతికంకాని, కళాసంబంధం కాని, ఏ విషయాన్ని తీసుకొన్నా దాన్ని అన్ని కోణాలనుంచి విశ్లేషించి పాతకుడికి అటు వినోదాన్ని - అంతకు మించి విజ్ఞానాన్ని అందించి తెలుగు నవలా రచయితలలో మిగిలినవారు సాంస్కృతిక నవలా రచయితలు కాంతారావుగారు.

హీయి. అయితే ఈ భాషలకు గల సంబంధంను రెండు విధాలుగా విభజించారు. అవి ఏమిటంటే ఒకటి సంస్కృత సంబంధమని రెండవదానిని నిసర్గ సంబంధమనిపిస్తూ ఉన్నాడు. తెలుగు భాషకు ద్రావిడభాషా కుటుంబానికి చెందిన అదే సోదర భాషలైన తమిళ, కన్నడభాషలతో గల సంబంధమును నిసర్గసంబంధము అని చెబుతారు. అలా కాకుండా తెలుగునకు సంబంధించని హింద్యార్య భాషా కుటుంబానికి చెందిన మరాఠీ - ఒడియా - హిందీభాషలతో సంబంధము సంస్కృత సంబంధ మని చెబుతారు.

భాషా శాస్త్ర పారంగతులైన కొందరు పరిశోధకులు భారతీయ భాషలను నాలుగు భాషా కుటుంబాలుగా వింగడించి వాటి తాలూకు విశేషాలు వివరించి చెప్పారు. అవి నాలుగు తరగతులుగా మనకు గోచరిస్తాయి. ఒకటి హింద్యార్య భాషా కుటుంబము. 2. ద్రావిడ భాషా కుటుంబము. 3. (ముండా, కోర్) లేక కారేనియన్ భాషా కుటుంబము 4. సినో టి బెటిన్ భాషా కుటుంబము అని. అయితేనే నిక్కడ వాటి అన్నింటిని గురించి వివరించ దలచుకోలేదు. ద్రావిడ కుటుంబానికి చెందిన నాగరిక, అనాగరిక భాషలయొక్క సూక్ష్మ రూపంగురించే చెబుతున్నది. అధ్యయనంచేసి శాస్త్రీయ దృక్పథంతో ఎంతో మంది దీనిని ఇదమితంగా తీర్చిదిద్ద బట్టి ఈ భాషాకుటుం బాని కింతటి గౌరవం కలిగిం దని చెప్పుకో వచ్చును.

ద్రావిడ భాషా కుటుంబంగురించి వివరించి చెబితే భాషలనుగురించి సూక్ష్మమైన అవగాహన కలిగే అవకాశముంటుంది. ఈ కుటుం బాన్ని భౌగోళికంగా మూడు విధాలుగా చేసారు. అవేమిటంటే, 1. ఉత్తర ద్రావిడ, 2. మధ్యద్రావిడ, 3. దక్షిణద్రావిడ - అని. ఈ విభజన భాషాశాస్త్ర పరిశోధకులకు ఎంతో అవగాహన యోగ్యంగా ఉంటుంది. పోతే ఇందులో మళ్ళీ నాగరిక, అనాగరిక భాషలు మనకు కనిపిస్తాయి.

మొందు మూడు ద్రావిడ విభాగాలతోగల భాషల్ని అంటే నాగరిక, అనాగరికభాషల్ని వివరిస్తాను. ఉత్తర ద్రావిడభాషలు - బ్రాహూయ, మార్, కుడట్ వగైరా. మధ్య ద్రావిడ భాషలేవి అంటే గోండి, కువి, నాఝి, కువి, కుయి, కోయ, గదబ, ఒల్లరి కోలుమి, పెంగో, పర్తి, మండా మొదలైనవి చాలావస్తాయి. దక్షిణ ద్రావిడ భాషల్ని గురించి చెప్పుకునేముందు ఒక్కముక్క చెప్పాలి. వీటిలో ఎక్కువ నాగరిక భాషలు అవుచిస్తాయి. తెలుగు - తమిళము - కన్నడము-మళయాళము (దీనినే మహాప్రవాళము అని కూడా అంటారను కోండి) కుకు, కొడగు మొదలైనవి.

పాతలెక్కల ప్రకారం ద్రావిడ భాషల్ని మూల్లాదేవారి సంఖ్య పన్నెండుకోట్లు. నేడు చాలావరకూ పెరిగేవుంటుందన్న విషయం మనవి చేయనక్కర్లేదనుకుంటూ సూక్ష్మంగా ఈభాషల్లో నాగరిక భాషలైన తెలుగు - తమిళం-కన్నడం-మలయాళంలో కవిత్వ వ్యవసాయం అనాదిగా సాగుతూనేవుంది. పోతే తక్కిన కుకు, కొడగు భాషలకు మూత్రం ప్రాచీన సాహిత్యంలే దనేచెప్పాలి. ఇంకా ద్రావిడ భాషలుగా చెప్పబడుతున్న పదిహేదింటికి సరియైన సంస్కారం జరగ లేదు. వీటిని ఎక్కువగా గిరిజనులు, అటవి కులు మాట్లాడుతూ వుంటారు.

ఉత్తర హింజూస్థాన భాషలతో పోలిస్తే మై నాలుగు భాషలుకూడా ప్రాచీనారి ప్రాచీన మైన కవి చెప్పాలి. ద్రావిడభాషలు దక్షిణ భారతదేశానికి పరిమితమైనవివంటివి. కాక పోతే వేటి పాకిస్తాన్ దేశంలో కూడా 'బ్రాహూయి' అనే ద్రావిడభాషవాడుకలో వుంది. అదేవిధంగా నేపాల్ దేశంలో గూడా 'ధన్గర్' అనే ద్రావిడ మాండలికము వారు కలగవుంది. వేటి సింహళదేశంలో చాలా సంవత్సరాలుగా ఉత్తర భాగంలో తమిళం వ్యవహారంలో వుంది. అక్కడ తమిళులు

ఎల్.టి.టి.ఇ. దళంజువుకున్న అందోళనలు అలలుడులను గురించి చెప్పుకుంటే ఒక్క సారి గుర్తు కొస్తుంది. లక్షదీవులలోనూ మల యాళిభాష ఒక భాషగా వ్యవహారంలో అగు విస్తుంది.

సాహిత్య పరంగా ముఖ్యమైన ద్రావిడ భాషల్ని గురించి మనం పరిశీలించినట్లైతే తమిళభాషలో క్రిస్తు మొదటి శతాబ్ది నుండి సాహిత్య మున్నట్లు మనం గ్రహించ వచ్చును. అతిప్రాచీనమైనటువంటి మధుర, తిరునల్వేరి కాసనములు క్రిస్తుపూర్వం 1- వ శతాబ్దానికి చెందినవి. అతర్వాత కన్నడ భాషకు 4 వ శతాబ్దంనుండి కాసనాలు కని పిస్తున్నాయి. ఇకపోతే తెలుగు భాష మూడో స్థానం పొందినది. దీనికి 8 వ శతాబ్దం నుండి గానీ సాహిత్య పరమైన ఉనికి లభించలేదనే చెప్పాలి. 7 వ శతాబ్దంలో మరికొంత గురింపు పొందగలిగింది. 11 వ శతాబ్దం నుండి అంటే నన్నయభట్టారకుడి కాలం నుంచి ప్రామాణిక సాహిత్యం వెలువడటం ప్రారంభమైంది. నాలుగోస్థానం మహా ప్రవాళానిది (మళయాళానిది) ఈ భాషకు 9 వ శతాబ్దంనుండి గానీ కాసనాలు బయల్పడ లేదు. 12 వ శతాబ్దంనుండి ప్రామాణిక సాహిత్యం వెలువడటం జరిగింది.

ఈ ద్రావిడ భాషలయొక్క విశాసానికి, వాటియొక్క స్వరూప స్వభావానికి గురించి తెలుసుకోవడానికి ఎక్కువప్రయత్నం వ్యక్తి కార్తవేర్. ఆయనతో బాటు వ లు వు రు. పాశ్చాత్య పండితులు ఈ ద్రావిడ భాషల యొక్క ఉనికిని గురించి అన్వేషణసాగించిన వారున్నారు. వారిలో సి. వి. బ్రౌన్; హెచ్. గుండర్ట్; జార్జ్ గ్రీయర్సన్; ఎం. వి. ఎమెన్; టి. బిర్, యాండ్రవోడ్, కన్నర్ జ్వలవెర్ మొదలైనవారు. ఇప్పుడు దేశీయ పండితులు ఈ భాషల్ని గురించి కృషిచేసే వారు కూడా చాలామంది లేకపోలేదు. వారిలో సి. యన్ సుబ్రహ్మణ్యప్పిళ్లై, ఆర్. వేళుప్పిళ్లై, ఎర్. వి. రామస్వామి అయ్యర్, కె.

గోవిందవర్మ, టి. ఏ మీనాక్షి సుందరం, కోరాడ రామకృష్ణయ్య, పరవస్తురామానజ స్వామి, వజ్రం చిన సీతా రామశాస్త్రి, గంటి తోగిపోమయ్య, తదితర ఖచ్చముర్తి వంటి వా రెందరో ఉన్నారు.

మొదట తెలుగు భాషని గురించి చెప్పు కుందాం. జనసంఖ్య ననుగురించి విస్తీర్ణము ననుసరించి ద్రావిడభాషల్లో ఇది పెద్దది. తెలుగు, తెనుగు, ఆంధ్రము, వరుగి, జంతు- ఇవి తెలుగుభాషకు వివిధ కాలములలో వివిధజనులు వ్యవహరించిన పేర్లు. ఆంధ్ర అని కూడా కొంతమంది వాడుదురు. ఆంధ్ర-ఆంధ్ర - శబ్దములు పర్యాయ పదములని కొందరు, కావని కొందరు వాడించు కుంటు న్నారు. ఏదియేమైనా ఆంధ్రులు అచ్చపు తెలుగువారు. నేటివరికోదకుల వ్యాఖ్యానము ప్రకారము వీరు ఐతరేయ ద్రాహ్మణములో పేర్కొనబడిన పతిత జాతి వారు మాత్రం కారని వీరి వాదము. 'వరుగ' అను మాట దక్షిణదేశములో వర్తకనిమిత్తము ఏర్పడి నది. దత్, ఈస్టిండియా కంపెనీవారు తెలుగు వారిని అత్తుల్లో 'వరుగ' అని పిలిచిరి. కాని 'వరుగి' అనేది సరియైన పదం అనిపిస్తుంది. పోతే జంతు 'పొర్చుగీసు' భాషావదం. దాని అర్థంకూడా యిది త్రైస్తవేతరుడు అని. అయితే వీరు త్రైస్తవులుకారు. అందు చేత తెలుగువారు మాట్లాడేభాషను 'జంతు' భాషగావారు సౌలభ్యంకోసం వ్యవహరిం చారు అనిపిస్తుంది.

ఇక కానవ వరంగ ప్రాచీనత్వం గురించి చెప్పాలంటే కడవజిల్లా కమలాపురం తాలూకా 'ఎఱ్ఱగుడిపాడు' గ్రామంలో క్రీ. శ. 1575 లో మొదటి సంపూర్ణ తెలుగు కాసనం లభ్యమైంది. దీనిని ఎఱ్ఱకలముత్తు రాజు అనే విరుదుగల ధనుంజయు డనే రాజు వేయించాడు. అది దానికాసనం. రే నాటి చోళులకాలంలోగాని అది ఐదులవదిరేదు. నన్నయకు పూర్వం దాదాపు 150 కాసనాలు

దొరికాయి. నాటినుండి నేటి దాకా తెలుగు భాషలో దొరకిన కాసనాలసంఖ్య 3000 యి. పోతే వెయ్యేళ్ళ పైచిలుకు సాహిత్యం గోచరిస్తోంది. ఈ భాష మాట్లాడే జనం అరుళ్ళోట్లు దాటి వున్నారు.

తమిళ భాషనిగురించి ఏకరువు పెట్టాలంటే యిది జనసంఖ్యలో, విస్తీర్ణంలో రెండోది. అరవము, మలబారీ, ద్రావిడ అనే వితమిష భాషకు పర్యాయపదాలు. ఈ రూపాలకు ప్రాచీనము. 'తమిళ్ (తె)' దీని వ్యుత్పత్తి ఏమిటంటే అమృతంనుండి పుట్టిందని, మూర్ఛనివలె కాంతిగలదని, తమ - యొక్క భాషయని, కోరికగలవారని అనేక విధాలుగా చెబుతారు. ద్రావిడ శబ్దం ఈభాషా కుటుంబంలోగల అన్ని భాషలకూ వాడుకలో వుంది. కొందరు దీనిని తమిళానికే పరిమితం చేయడం కూడా జరిగింది. పాశ్చాత్యులు కొందరు తమిళ భాషను 'మలబారి' అని వాడారు. మరై వార్ - కొందరు తమిళభాషను 'మలబారి' అనివాడారు. మరై వార్ - కొందరు వరుసలుగలదేకం అన్నారు. ఈ శబ్దం ప్రెంచి వారి ఉద్భారణతో మలబార్ అయింది. ఈ భాషా వ్యవహారాలు నాలుగుకోట్లు వరకూ ఉంటారు నేడు.

ఈ భాషలో కాసనాలు ఐదు పే యిన్నాయి. ప్రామాణిక సాహిత్యం ఎంతో ఈ భాషకుంది. ఈ సాహిత్యంలో మూడు పంగకాలంలో ఉన్నాయి. ఆనాటి సాహితీ సుదస్సులలో అగస్త్యుడు కూడ నభ్యుడుగా వుండినాడు. ఈయనే 'పేరగత్తియప్ప' అనే తమిళ వ్యాకరణ గ్రంథాన్ని రచించాడు. అతని శిష్యుడు 'కొల్కాప్పితునార్' కొల్కాప్పియమ్ వ్రాసాడు. ఉద్గ్రంథాలు కూడా తమిళంలో ఎన్నో వెలువడ్డాయి. శిలప్పది గరమ్, మణిమేళనై, తిండల కేసి, వళయ్యా పతి, చీరక చింత, మొదలైనవి. అవమ్మార్ మంచి తమిళకవయిత్రుగా చెప్పబడింది.

కన్నడభాషనుగురించి చెప్పాలంటేదీనిని కర్నాటకము, కేసరీనదికిపర్యాయపదాల

తాయి. ఈ పదాలు వేరు వేరని అభిప్రాయం, కొందరి కుంది. 'కేసరీన్' అనేపదము కన్నడ అను పద పూర్వరూపము కావచ్చును. ఈ కన్నడ శబ్దము 'కర్నాట' అనుశబ్దమునుండి ఏర్పడిన దంటారు. 'కర్ణాన్ అటతి' ఇది కర్నాట; అంటే చెవులతో పంచరించే దని అర్థం. చెవులకింపుగా వుండు భాష అన్న మాట. అలా కాకుండా దీనిని దేశ్యంగా చెప్పాల్సినే "కర్ నాడు" నల్లమట్టిగల దేశ మనే అర్థంతో పరిపెట్టుకో వచ్చును. ఈ భాష మాట్లాడే వారి సంఖ్య మూడుకోట్లకు చేరుకోవచ్చును.

ఈభాషలో పంప, రన్న, పొన్నలను సాహిత్యాన్ని సుసంపన్నం చేసిన కవిత్ర యంగా పేర్కొనవచ్చును తొలి కన్నడ కాసనము 'హర్మిడి'. క్రీ. శ. 7-8 శతాబ్దాల నుండి ప్రామాణిక సాహిత్యముంది. 'వడ్డారాధన' వీరి మొదటి గ్రంథము. ఇదిజైవ సంప్రదాయానికి అద్దం పట్టే రచన అనుకో వచ్చును. 9 వ శతాబ్ది నాటి మరోలక్షణ గ్రంథము 'కవిరాజమార్గ'. ముందుపేర్కొన్న అది కవి అని విరుదుగొన్న (కన్నడంలో) వంపడు 'విక్రమార్జునవిజయ' గ్రంథకర్త. ఈతడు నన్నయ కంటే నూరుసంవత్సరాలకు పూర్వుడు. తెలుగువాడే నని చెబుతారు. దానికి కొన్ని దారిత్ర కాదారాలు కనిపిస్తున్నాయి. రన్నకవి 'గదాయుద్ధ' కావ్యాన్ని వ్రాసాడు. దానినే 'సాహస భీమవిజయము' అంటారుకూడా. అభినవ వంపడనేకవి 'రామ చంద్ర విజయం' అనే గ్రంథం రచించారు. రెక్కకుమించి కన్నడంలో కాసనాలు లభ్య మయ్యాయి.

మలయాళభాషని గురించి తులనాత్మక పరిశీలన చేస్తే దీని పూర్వనామము "మతై అత్మి" = కొండల ప్రాంతం. జనాభా వేరు రెండుకోట్లు. వ్యవహారప్రాంతం నేటి కేరళ రాష్ట్రం, క్రీ. శ. 9 వ శతాబ్దిలో వెలువడిన 'కొట్టాయం' కాసనము అతిప్రాచీనమైనదిగా

చెప్పు నొప్పును. ఇది కామకాసనము. స్థాను రవివర్మ అనే రోజు దాన్ని వేయించాడు. క్రీ. శ. 12 వ శతాబ్దం నుండికూడా గ్రంథస్థ సాహిత్య దర్శనమిస్తుంది. అలాటి 'రామ చరితము' మలయాళ భాషలో మొదటిగ్రంథంగా పేర్కొనవచ్చును. ఈ భాషాశైలి అతిరమణీయము.

'తుకు'ను గురించి సూక్ష్మంగా వివరిస్తాను. ఇది కన్నడ రాష్ట్రంలో ఉడిసి, కార్కళ, పుత్తూరు, మంగుళూరు తాలూకాలో మాట్లాడెదరు. కేరళలోని కాసరగుడా తాలూకాలో మాట్లాడెదరు. వ్యవహారాలు ఎవరిమీది తొమ్మిదింటికి యింటారు. ఈ భాషకు ప్రాచీన సాహిత్యము ఇటీవల ప్రచురింపబడింది. కొన్ని మానవత్రికలు వుట్టాయి. తుకుభాష వారికి కన్నడంకూడా వస్తుంది. సహజంగా వీరిలిసి కన్నడమే. 1842 కు పూర్వం మలయాళ లిపి వాడేవారు. బేనర్ మిషన్ అనే సంఘంవారు కన్నడలిపిలో తుకుభాషకు సంబంధించిన డైరియాలను అచ్చువేసారు. కెప్టెన్ మహాళయ్యుడి భాషకు వ్యాకరణ వ్రాసాడు. ఈ భాషకు చెందినవారు పెద్ద పెద్ద ఉద్యోగములు చేయుచున్నారు. శ్రీకృష్ణదేవరాయల పూర్వులు తుకుదాషా వ్యవహారాలు. వాళ్ళవంశంలో తుకువ వంశం అనేది కనిపిస్తుంది. 'తుక్వాసు - తుకు' గామరిందని భాషా శాస్త్రవేత్తల అంచనా. కృష్ణదేవరాయల తుకువ వంశం వాడే.

కొడగు :-

ఈ భాషకు మార్గ, కొడన, కొడగి అనే మర్యాద పదాలు లేకపోలేదు. మార్గి అన్నది అంగ్లేయులు పెట్టిన పేరు. జనసంఖ్య అంటే వ్యవహారాలు లక్ష వరకూ ఉండవచ్చును. వీరు సాహసికులు. జనరల్ కరియప్ప, తిమ్మయ్యలాంటి వారు ఈ భాష మాతృభాషగా కలిగినవాళ్ళే సంత

ఇందిరాజీ పై తెలుగు ఎలిజీలు

— శ్రీకొండపల్లి సుదర్శనరాజు, M.A., Ph.D.,

ఎలిగాన్ అనే గ్రీకు పదంనుంచి ఎలిజీ అనే పదం వచ్చింది. దీనికి విషాదం, శోకం అనే అర్థాలున్నాయి. మరణం వల్ల ఎలిజీ స్తుత గుండెలోతుల్లో నుంచి లావలా పెల్లు వికి వస్తుంది ఎలిజీ. కవి తన మానసిక అవేదనకు అక్షరరూపం ఇచ్చినపుడు వెలువడే కవిత కరుణ రసపూరితమై భాసిస్తుంది. స్మృతి కావ్యం, వ్యృథిగీతం, వోదాయ వద్యలు, శోకగీతం, అనే పేర్లను ఎలిజీకి సమానార్థకాలుగా తెలుగులో వ్రాయగలిగిస్తున్నారు.

డాక్టర్ పి. రామచంద్రయ్య ఎలిజీస్వరూప స్వభావాన్ని గూర్చి వివరిస్తూ "మరణించిన వ్యక్తి కవికి మిత్రుడు కావచ్చు; ఆత్మబంధు కావచ్చు; ఒక ప్రసిద్ధవ్యక్తి కావచ్చు; జీవితంలో దెబ్బతిన్న ఏ అపరిచితుడైనా కావచ్చు. ఎలిజీవానే కవికి ముఖ్యంగా కావలసింది జీవన విషాదాన్ని గురించిన స్మృతి మానవ హృదయావేశాలను బలవత్తరంగా చిత్రించగల శక్తి" అని అన్నారు.

గాంధీజీ, నెహ్రూ, దాశ ది. ఆర్, అంబేద్కర్, లాల్ బహదూర్ శాస్త్రి, జయప్రకాశ్ నారాయణ్ మొదలైన నాయకులు మరణించినపుడు, వీరేశలింగం పంతులు, గురజాడ

అప్పారావు, తిరుపతి వెంకటకవులు, దువ్వూరి రామిరెడ్డి, బాపిరాజు, బసవరాజు, దేవులపల్లి, పురిపండ్ల, శ్రీశ్రీ, జాషువా, విశ్వనాథ, చరణందరాజు, రోణంకి మొదలైన అనేక కవులు మరణించినపుడు ఎలిజీలు ఎక్కువగా వెలువడ్డాయి. ఆపులు మిత్రులు, భార్య, పిల్లలను కోల్పోయినపుడు కూడా అనేకమంది కవులు ఎలిజీలు వ్రాశారు.

1984 అక్టోబరు 31 వ తేదీన అంగరక్షకులచేత అతి దారుణంగా హత్యగావించబడ్డ భారత ప్రధాని శ్రీమతి ఇందిరాగాంధీ మరణవార్త యావత్ప్రపంచాన్ని కుదిపి వేసింది. భారతదేశం దుఃఖసాగరంలో మునిగి పోయింది. అమె మరణవార్త తట్టుకోలేని అనేకమంది ఆత్మాహుతికి పాల్పడ్డారు. దేశంలో ఎంతో అలజడి అకాలి ఏర్పడింది. మధురైలో రెండు వందలమంది ప్రీతు శిరోమండనం చేయించుకుని నడివీధుల్లో ప్రదర్శన జరపడం ద్వారా తమ విషాదాన్ని వ్యక్తీకరించారు.

ఇందిరాజీ మరణవార్తకు స్పందించిన సహృదయ కవులు దేశవ్యాప్తంగా అయా భాషల్లో ఎలిజీలు వ్రాశారు. అలాగే తెలుగు

ఆశ్చర్యంకాదు. దీనికి సాహిత్యం అంతగా లేదు. కోల్, ఎమెన్ మొదలైన సాహిత్య వండితులా భాష మీద ఎంతోకృషి చేసి యున్నారు. ఈ భాష మాట్లాడే ప్రాంతం కూర్చు మాత్రం.

చివరిగా ఈ ద్రావిడభాషలు లిపివరంగా స్వల్ప తేడా బాదాలున్నా కొన్ని కొన్ని పదాలలో అతి సన్నిహిత సంబంధ మున్నట్లు కనిపిస్తుంది. ముఖ్యంగా శరీరావయవబోధక పదాలలో, సంబంధ బోధక పదాలలో, సర్వనామాలలో, సంఖ్యా వాచకములలో

గృహోపకరణాలలో పెంపుడు జంతువుల పేర్ల విషయంలో తదితర మైన పంచ భూతాల పంటి వాటిలో కూడా ఎక్కడ ఏదో ఏకత్వ మున్నట్లు గోచరిస్తుంది. ఇలా సామాన్య లక్షణములు తులనాత్మక పరిశీలన ద్వారా తప్పితే కనిపించవు. ఇంకా మరుగున వదిలిన ఎన్నో విషయాలు ద్రావిడ భాషలకు సంబంధించినవి బైబిల్ పదాలైన అవసరం వుంది. దానికోసం భావిలో మరికొందరు పాటుబడి అమూల్య విషయాలుపైకి తీసి సహకరించగల రవి ఆశీర్వాదం.

—....—

కవులు కూడా వందల వందలలో ఆమెపై ఎరిశీలు వ్రాయడంద్వారా తమ విషయాన్ని వ్యక్తీకరించారు. ఇందిరాగాంధీకి కవిత్వం వల్ల అభిరుచి ఎక్కువ. ఆమెకు అత్యంత ప్రിയతమ గీతాల్లో రవీంద్రనాథ్ ఠాగూర్ వ్రాసిన "ఏక్లా చలోరే" ఒకటి. ఈ టెంగాలిగేయం ఆమెకు కంఠతావచ్చు, ఈ గీతంలోని ఉద్దేశాన్ని, వందేశాన్ని ప్రస్తుతం చేసే విధంగా స్వయంగా ఇంగ్లీషు భాషలో అనువాదం చేశారు. 'ఇఫ్ నోవన్ లిజన్స్ టు యువర్ కార్, వాక్ ఎరోన్' అంటూ ఆ గీతం ఆరంభమౌతుంది. కవిత్వంపై ఎక్కువ మక్కువ చూపిన ఇందిరాజీపై తెలుగు కవులు వ్రాసిన ఎరిశీల్ని పరిశీలించడమే ఈ వ్యాస ప్రధానోద్దేశం.

మహాత్మాగాంధీని పొట్టపెట్టుకున్నాకై నా మదిన్ మదిన్ ఆయ్యాడను కంటే ఇంత హైరం జరిగి పోయిందని ఇందిరా హత్యకు విచారిస్తూ

"అమరమూర్తికి మరణం యెక్కడుంది? అమృతేని చోచెక్కడుంది? నీకోసం అనంత కాలం విలసిస్తాము నీ సిద్ధాంతాలను విదిగా గెలిపిస్తాము ప్రతి హృదయంలో వుంటుంది నీమూర్తి ప్రతి మానవుడిలో కలిగిస్తుంది స్ఫూర్తి"

అని డాక్టర్ దాశరథి ఇందిరాజీ గొప్ప తనాన్ని స్మృతిగీతంలో మిక్కిలి ప్రశంస చేశారు. ఆమె సిద్ధాంతాల్ని గెలిపిస్తామని ప్రతిప పూనారు.

"ఇందిరాయే ఇందిరా, ఇందిరాయే ఇందిరాయే" అనే విధంగా కొనియాడబడి అన్ని రంగాల్లో అభివృద్ధికి పాటు పడుతూ ప్రపంచదేశాల్లో భారత దేశానికి చక్కని గుర్తింపు తెచ్చి పెట్టిన ఆమె మరణానికి నీనీ రచయిత మల్లేమాల అనేదన వ్యక్తం చేశారు.

'అత్యంతజీవ పెన్నుండియున్న కరలే కాలనాగురై కాటువేసి క్రూరముగా విశ్వనేతను కూర్చెనారా భారత జాతికి ఎంత పరువుదేలు'

అని వారు ప్రశ్నిస్తూ ఇందిరహత్య భారత జాతికే కళంకం అని విచారించారు. ఇందిరాజీ మరణానికి మిక్కిలి కంఠ చెందిన ఇవలూరి పాండు రంగారావు.

'మతమంటే మదముకాదు మారుపేరు మమత కనుదు చాటి చెప్పిన ప్రయదర్శిని స్వాతిక రుధిర ప్రవంతి కారిన ప్రతిరక్త కణము కవికరమును కలిగించుచు శోటి శోటి మానవులకు మేటి బాట చూపించును.'

అని మత మౌఢ్యం ఆమెను పొట్టన పెట్టుకుందనే భావాన్ని తాను వ్రాసిన 'ప్రియ దర్శిని విశ్వమాత' అనే స్మృతిగీతంలో వ్యక్తీకరించారు.

అదార్యకొరికలూరి ఇనాక్ ఇందిరాజీ మరణానికి దాదాపుతూ చిరంజీవం, ఎక్కడ నువ్వు; అనే రెండు స్మృతి గీతాల్ని వ్రాశారు.

'వావ వస్తుందని తెలిసినా నువ్వు గొడుగు లేకుండా తిరిగావు'

అని హత్య వమయంలో ఆమె బుల్లెట్ ఫూన్ దరించనందుకు విచారించారు. అంతే గాకుండా జాతిగుండెలపై చిరస్థాయిగా ఆమె జీవిస్తుందని చెబుతూ-

'బ్రతుకంతా జీవించిన నువ్వు ఇకపై నిజంగా జీవిస్తావు జాతి గుండెలమీద నీ అస్తిత్వం కాళ్ళకం' అని అన్నారు.

మానవ అవయవాల్లో ప్రధానమైన కంటిని చిదిమితే జీవితం చీకటిమయం ఏ విధంగా అవుతుందో అదేవిధంగా భారత దేశం అంత కారణంధురమైందని విలసిస్తూ రసరాజు.

'ఆ కలాంగుకు లెవరిని; ఆ కలార కాలరాక్షసు లెవ్వరు; కంటిపావ చిదిమి జగమెల్ల చీకటి చేసినారు మాతృ హంతకులా; నిజమా దరిత్ర'

అని ఎవరిని ప్రశ్నించాలో అర్థంకాని అయోమయ పరిస్థితుల్లో దరిత్రనే ప్రశ్నిస్తున్నాడు కవి.

"అమ్మలేదునాకు అన్నం వద్దు అసలు ఈ దేశం వద్దు ఇది అన్నంపెట్టే తల్లిని చంపిన దేశం దేశమా; నీకు మోక్షం లేదు"

అని అని విలపించారు గొల్ల దేవిద రాజు.

"అరేరే ఎంతటి దారుణమిది

ఎకండా కూళ మాయమ్మ, ఇందిర గూర్చెన్, భారతావనీ విజయ సిద్ధాంతమ్మ లొక్కుమ్మడిన్ ఓరిపెన్ ఖండములందు జాతిహిత

సౌభాగ్యమ్మ వండించె, ను ర్వర త్యాగోన్నత మూర్తి, కి ప్రతిఫలమ్మా; గుండెవీరయ్యడిన్"

అని ఖండ ఖండాంతాల్లో భారతజాతి సౌభాగ్యాన్ని వండించినందుకు ప్రతిఫలంగానా ప్రయదర్శినిని హత్య చేయడం అని వాపోయారు. షేక్ ఆలీ

ముక్కామల 'అమరేందీర' అనే తమ స్మృతి గీతంలో -

నిజం చచ్చిపోయింది ఈ దేశంలో ఇంజం రెచ్చి పోయింది ఈ దేశంలో తద్రతకే కాంం చెల్లిన ఈ దేశంలో జీద్రతకో గాలం వన్నీన ద్రోహంతో విజయేందీర భారతజన హృదయమందీర మన ఇందిర బలిఅయిపోయిందీర"

అని భారత దేశంలో నెలకొనివున్న పరిస్థితికి మిక్కిలి విచారించారు.

ద్యాంతుల జాతీయ కరణచేసి, ఐంజరు భూముల్ని పంచి, ఇళ్ళునిర్మించి, సాంకేతిక, వైజ్ఞానిక మొదలైన రంగాల అభివృద్ధికి కృషిచేసి, అరీనోద్యమానికి ఎంతోపాటు పడినటువంటి ఇందిరగాంధీని చంపడం మిక్కిలి దారుణమైన విషయమంటూ ఎ. రామ సుబ్బారెడ్డి తమ స్మృతి గీతలో - 'హలము చేతనుపూని పొలముడున్నేరైతు కడుపు నిండేందుకు భూవంశకము చేసి

పూరి పాకలోని దీనిస్థితిగాంచి
తలదాసుకోనింత సౌధములు చూపిన
దీన బాంధవీ ఏకు జోహారు.'

అని ఆపేదన వ్యక్తం చేశారు.

శ్రీమతి అరుణావ్యాస్ తమ స్మృతి గీతంలో -

"విద్వేషం విద్రోహం విచక్షణా రహిత్యం
వేయి ఎడగల కాలనాగై జాతినమైక్య
చిహ్నాన్ని
అదేక అనర్హ రత్నాన్ని మహిళామయ
కిరీటాన్ని

కాటు వేసి కూల దోస్తే
మతం గుండె కలుక్కుంది
దేవుడి మనసు చివుక్కుంది'

అని బాధను వ్యక్తీకరించారు.

ఇందిరాజీ మరణం కేవలం భౌతిక మయిందని, నిజానికి ఆమె ఈలోకం లో చిరంజీవిగా వుటుందనే భావాన్ని -

'కారడ నవచంద్రికలో
జన గణ మన గీతికలో
నవందైత బాలికలో
హుషారైత బాలరలో
మందారమాలికలో
అంతటా నీవేనమ్మా'

అని నబ్బిన రామకృష్ణ చౌదరి తమ "చిరంజీవి" అనేస్మృతి గీతంలో పేర్కొన్నారు.

4. పొడుపు కథలు వచన కవిత్వలాంటివే

— జి. ప్రభాకర్. యం. ఏ.

జానపద విజ్ఞానంలో ప్రత్యేక శాఖగా పరిగణించ దగినంత వ్యాప్తికలది ఈ పొడుపు కథ. జానపద కవిత్వం, గద్యకథ, సామెత వైవిధ్యంగల ప్రక్రియలైతే, పొడుపుకథల్లో వాటన్నిటి కంటే ఎక్కువ వైవిధ్యం ఉంది. పొడుపుకథ అన్నది ప్రతిపిల్లవాడి నోటి నుండి జాలువారే ఒకసామాన్యమైన ప్రక్రియ అయినా, నేడు దీనికి ఎంతో ప్రాముఖ్యం ఉన్నది. తెలుగు సాహిత్యంలో అనాది నుంచి నేటి వరకు ఈ పొడుపుకథలు ఎంతగానో ప్రాచుర్యం పొందాయి. నేటి వచన కవిత్వం ఎంతటి నిగూఢార్థాన్ని కలిగివున్నదో, అంతే నిగూఢార్థం ఈ పొడుపుకథల్లో కూడా కనిపిస్తుందని, అనటంలో ఏ మాత్రం అతిశయోక్తిలేదేమో! సంక్షిప్తత, నిగూఢత్వం ఈ పొడుపుకథ ప్రధాన లక్షణాలుగా పేర్కొన వచ్చు. వినోదాత్మకమైన క్రిడారూపం, రసస్ఫూర్తి కూడా ఇందులో కనిపిస్తాయి. గేయరూపంలో, కథారూపంలో, సామెతల రూపంలోకూడా ఈ పొడుపు కథ

లుంటాయి. ప్రతి సమాజంలోని మనుషులు వీటిని ఉపయోగించుకుంటారు. ఇవి నిత్య జీవితంలో భాగమై పోయాయి.

పొడుపు కథలకు జీవితమే మూలధనం. జీవితంలో సమస్యల్ని విడగొట్టడానికి మనిషి చేసే ప్రయత్నమే వీటికి ప్రేరణ. ఎదుటి వాని బుద్ధికుళులతకు ఒక పరీక్షగా ఉద్భవిస్తాయి. పొడుపుకథలు. సామాన్యమానవుని లోని బుద్ధిదాతుర్యం, హాస్య ప్రేయత్వం, నమస్యలను పరిష్కరించు కోవాలనే మనస్తత్వం పొడుపుకథలను తీర్చిదిద్దుతాయి.

ఇంగ్లీషులో పొడుపుకథను 'రిడిల్' (Riddle) అంటారు. దీనికి మూలమైన "Raedan" అనే పాత ఇంగ్లీషు పదానికి 'సలహాఇవ్వడ' మని అర్థం. సంస్కృతంలో "త్రహేళికలు" వేదకాలం నుంచి ప్రచారంలో ఉన్నాయి. ఉర్దూభాషలో 'కవాలీ' అనేరూపంలో ఈ పొడుపు కథలు బాగా వికసించాయి. పొడుచుట, వివృతంలో

"దిక్ దిగంతాలకు
భారత జాతి ఔన్నత్యం
సాటి చెప్పగా
నేడేగి అమరపురికి" అని కొండపి వాసుదేవ మూర్తి ఇందిరాగాంధీ భారతదేశ ఔన్నత్యాన్ని అన్ని దిక్కులకు సాటిచెప్పి, చివరకు అమరలోకంలో కూడా అదే పని చేయడానికి పె్కారని తమ స్మృతిగీతంలో పేర్కొన్నారు.

శివరగా నేను వ్రాసిన మినీకవిక
'ప్రపంచంలో
మరణ హోమానికి శ్రీకారం

మత జననం
అందులో
అంతర్భాగమేనోయ్
ఇందిర హననం'

ఇంకా మెండా చిన నీతారామయ్య, శశికాంత్ శాశ్వరి, భారతిశ్రీ, పుడ్రేవు భావ్యరరావు, సుచంద్ర, ఏ. వి. తుమార్, కట్టవల్లి జోషి, ఐర్రి నమాదానం ఇంకా ఎంతోమంది కోకొల్లలుగా ఇందిరాజీపై, హృదయం ద్రవించేరీతిలో ఎరికీలు వ్రాసి, ఆమెకు స్మృత్యంజలి ఘటించారు.

అనందంను వెల్లివిడియించు నని పొడుపుకథ లని. నేడుమారి గంగాధరం (1881) అన్నారు. పొడుపు అంటే 'దాశేమో', కన్న డంలో ఇదే అర్థంలో 'ఒగటు' అన్న పేరు ప్రచారంలో ఉంది. 'ఒగటివకథ' అంటే సమస్యాత్మక కథ అని అర్థం. తమిళంలో 'విడుకతె' అనే పేరు పొడుపుకథను పోలిందే. తెలుగులోనే పేరు, పేరు ప్రాంతాల్లో ఈ విధంగా వున్నాయి. తెలంగాణాలోని కొన్ని ప్రాంతాల్లో కాపురం (కాపురం) అంటారు. కాపురమెంత శతీవమో దీనిని విడదీయడ మంత కష్టమని కాబోలు ఈ పొడుపుకథలకు కాపురముని పేరొచ్చినదని దాని బిరుదురాజు రామరాజు అన్నారు. చిత్తూరు మొ॥ చోట్ల 'మారుకథ' అని. ఇచ్చుకథ, విచ్చుకథ, విప్పుకథ, అడ్డకథ, అడ్డుకథ, ఒడ్డుకథ, మొ॥ పేర్లు ప్రచారంలో ఉన్నాయి.

పొడుపు అంటే పొడవడం. పొడుచు వట్లుగా ప్రశ్నించడం. ఎందుకట్లా గుచ్చి, గుచ్చి చూస్తావు, పొడిచి, పొడిచి అడుగు తావ్! పొడుపుకథలో గుచ్చి, గుచ్చి, పొడిచి పొడిచి అడగడం ముఖ్యలక్షణం. కాబట్టి ఆ పేరొచ్చి ఉండవచ్చునని కొందరు భావించారు.

పొడుపు కథల ప్రాచీనతని, మానవ సంస్కృతిలోని ప్రారంభదశల్లో పేటి ఉప యోగాన్ని గురించిన ఆలోచనలు విద్వాంసు లకు కలిగాయి. మొత్తం మీద గేయాలు, కథా గేయాలు మొ॥ నని మొదటి పుట్టంకొను, గద్య కథనాలు రెండవదశలోను, పొడుపు కథలు మూడవ ఘట్టంలోను వెలువడ్డాయని వూహించవచ్చు. 'దిస్కవరీ ఆఫ్ పోక్ థోర్'లో అలెగ్జాండర్ క్రాఫ్ట్స్ పొడుపు కథను గురించినట్లు, అది శానపదవిజ్ఞానంలో దివరి దని చెప్పడంలో సత్యం ఉన్న దనిపి న్నుండన్నారు.

పొడుపు కథలను గురించి పరిశీలన జరి పివారిలో 'అరిస్టాటిల్' మొదటివాడు

కావచ్చు. భారతదేశంలో పొడుపు కథల వికాసాన్ని గురించి చెప్పేటప్పుడు వేదాల తర్వాత మహాభారతాన్ని పేర్కొన వలసి ఉంది. ప్రకృతికి, నీతికి, సంబంధించినదాలా పొడుపుకథలు మహాభారతంలో ఉన్నాయి. రాజు చనిపోయిన తర్వాత మరొకరిని ఎన్ను కోవడానికి పొడుపు కథల ద్వారా పరీక్ష జరిపే విధానాలు జాతర కథల్లో ఉన్నాయి. సంస్కృతం నుంచి మహాభారతాదుల పొడుపు కథలు తెలుగుకు దిగుమతి అయ్యాయి. ఎర్రవ మహాభారతాంధ్రీకరణంలో ఉండే యక్ష ప్రశ్నలలో ఇవి కొన్ని.

ఈ పొడుపుకథల అవతరణ అనాటి రాజుల కాలంలో జరిగింది. అనాటి సామా జిక వర్ణితుల కనుగుణంగా ఈ పొడుపు కథలు అల్ల బడ్డాయి.

ఉదా॥ పుట్టెడు పొట్టిదానికి

వట్టెడు లంగాలు

పమిటదీ

(ఉల్లిపాయ)

అనాటి సాంఘిక జీవనానికి ప్రతీకలుగా కొన్ని పొడుపుకథలు.

ఉదా॥ అక సమంతా అల్లెకు రాగా

చేరెడు చెక్కలు చెక్కుకురాగా

కడివెడు నీరు కారుకురాగా

అందులో ఒక రాజు అడుతుంటాడు (గానుగ)

చలిరేక నిప్పుకాగేవాడు (కంసారి)

కాపంరేక చెరువులో నానేవాడు (దాకలి)

ఇందులో వర్ణించబడ్డవారి వృత్తులే కాక మనకు వారి దీనావస్థకూడా కనిపిస్తుంది.

గేయరూపంలో కూడా ఎన్నో పొడుపు కథలు వచ్చాయి.

ఉదా॥ చెక్కని స్తంభం బేలి కదదూ

చెయ్యని కుండ, పొయ్యని పీళ్లు

చెయ్యని సున్నిం తియ్యగా మండు

(కొబ్బరిచెట్టు, కాయ)

ఇక్కడ కొబ్బరి చెట్టు చెక్కని స్తంభం తోనూ, కొబ్బరికాయ చెయ్యనికుండతోనూ,

పొయ్యని పీళ్లు కొబ్బరి పీళ్లు తోనూ, చెయ్యని సున్నిం కొబ్బరి పలంతోనూ పోల్చబడ్డాయి. ఇక్కడ 'తియ్యగా' అన్న పదప్రయోగం ఈ పొడుపు కథకు మరిష్కార మార్గాన్ని సూచిస్తుంది.

ప్రతి తెలుగువాడి నోరూరించేది, ఈయన పులో ప్రసిద్ధికెక్కేదీ అయిన 'మామిడిపండు' ఓచోట ఇలా వర్ణించ బడింది.

ఉదా॥ జీడివారి శోడలూ

నిరిగల వారికి ఆడవడుమా

వయస్సులో కుర్రే వయ్యారీ

వైశాఖ మాసంలో వస్తుంది.

ఒకే గేయంలో ఒక్కొక్క చరణానికి ఒక్కొక్క జవాబు ఉండే పొడుపుకథలు కొన్ని. వీటిని గొలుసు పొడుపుకథ లంటారు.

ఉదా॥ దిబ దిబ లాదేవి రెండు (కాళ్లు)

దిబ్బెక్కి చూచేవి రెండు (కళ్లు)

అరికించేవి రెండు (చేవులు)

అడుకునేవి రెండు (చేతులు)

మనదేశంలో ముఖ్యవృత్తి వ్యవసాయం.

దీనికి సంబంధించినవి కొన్ని-

ఉదా॥ చిత్త చిత్తగించి, స్వాతి చల్ల చేసి

విశాఖ విసరకుంటే, అనూరాధలో

అడిగినంత పండుకు (శాస్త్రచేతు)

అలాగే ఈ క్రింది పొడుపుకథ ఇంకొక

ఉదా॥ 'వచ్చ వచ్చని తల్లి

వనిది పిల్లల తల్లి

తల్లిని చీర్చితే

తియ్యని పిల్లలు' (వనసకాయ)

పై పొడుపుకథ మాతృత్వానికి ప్రతీక. ఇక్కడ వనసవలం తల్లితో పోల్చబడింది. వనసకాయలు పిల్లలతో పోల్చబడ్డాయి. చివరి 'తియ్యని పిల్లలు' అన్న పదప్రయోగం ఈ పొడుపుకథ మరిష్కార మార్గాన్ని సూచి స్తుంది. ఈ పొడుపు కథల్లో మనకు గోచరించే మరొక ముఖ్యవిషయం నాటితో కీడుకొన్న వస్తువులూ, ఉపమానాలు శానపదవిజ్ఞానానికి అతి దగ్గరగా వుండడమే.

వదనరూపంలో కూడిన పొడుపు కథలు మనకు కచ్చిస్తాయి. ప్రతి దరణంలో దివర చెప్పార్చిన వస్తువును ఒకే అక్షరం ద్వారా మూచించడం జరుగుతుంది. మిగిలిన అక్షరాలు ఆ అక్షరంద్వారా గ్రహించార్చి ఉంటుంది.

ఉదా॥ వంకర బింకర 'కొ' (కొంతి)
వాటి కమ్మరు 'అ' (అల్లం)
వల్లని పిల్లా 'మి' (మిరియాలు)
నాకేమి ఇస్తావు 'తే' (తేనె)

కొన్ని పొడుపు కథలు గేయరూపంలో ఉన్నాయి. అంటే, మలభంగా పాడుకునేందుకు వీలుగా ఉంటాయి.

ఓహోహో చాలయ్యా!

ఒక్కంతా ముళ్ళయ్యా

కర కర కొనే

కడువంతా తీవయ్యా! (వనసవండు)

వనసవండులా తియ్యని పాట! అయితే దీన్ని ఎవరు చెప్పారో తెలీదు. ఇది వింటుంటే వనసవండు మన కళ్ళముందు కనిపిస్తుంది కదా.. పాటపాడగానే అర్థం తెలీదు. ఆలోచన చేసే కొద్దీ, ఓహో! వనసవందా! అనిపిస్తుంది.

వదనరూపంలో చాలా అవతరించాయి. మచ్చుకు ఒకటి చూడండి. అడవిలో ఆడోకు అంటే వేసింది-గొడ్డరి. ఇక్కడ ఆడోకు అరవడం కఠినత్వాన్ని సూచిస్తుంది. దీన్నే 'గొడ్డరికో' పోలుస్తారు కవి. గొడ్డరి కూడా కఠినత్వానికి ప్రతీక. ఇలాగే మరికొన్ని ఉదా॥
ఊరంతా ఒకేడుప్పటి (అకాళం)
వడిచిపోయే వల్లరాతికి నాలుగే రింగాలు (గేది)
నోరులేని పిట్ట తోకతో పిక్కు తాగుతుంది (దీనంవత్రి)

రాజావారికోటలో రోజాపూలు చూచేజాతేకాని
జోనేజాదులేరు (అకాళం వక్షత్రాలు)

వేదాంత సంబంధమైన పొడుపు కథలు కొన్ని. వీటిలో కథలు అల్లంలా ఉన్నా అర్థం తార్చికంగా ఉంటుంది.

5. ప్రాచార్య యన్విషయ పుష్టిపూర్తి కృతులు - ఒక సమీక్ష

- డా. తటవత్రి రాజగోపాలం ఎం. ఏ. పి. హెచ్. డి.

విశాఖపట్టణం ఆంధ్రవిశ్వకళా పరిషత్తు ప్రాంగణంలో 1988 అక్టోబరు రెండవతేదీన ప్రాచార్య యన్వి. జోగరావుగారికి స్వస్థ్యబి పూర్తి ఉత్సవం మనంగా జరిగింది. ఆ సందర్భంగా ఆయనవి ఆరు కృతులు అవిష్కరించబడడం రసజ్ఞులొకానికి మరింత ఆనందకారణమైంది.

జోగరావుగారు పరిశోధకునిగా, విమర్శకునిగా, వీనియరు తెలుగు ప్రాపెనరుగా జాతీయవాద్యునిగా ఎంత మున్నుండినారో

భావుకతలో కవిత్వలో అంతగాను పేరు. సంపాదించుకొన్నారు. ఆయన జగమెరిగిన విద్యుతును ఇచ్చట మళ్ళీ చెప్పనక్కరలేదు. కాని అరవై వసంతాలపాటు పండి మరింత సముపార్జితమైన ఆయన పరిశోధనకు, విమర్శకు, భావుకతకు దీక్షైన ఈ క్రొత్త గ్రంథాలు ఆంధ్రసాహిత్యలోకం ఆవశ్యం చూడవలసి వని.

అవి 1. గండర్వనగరం (కావ్య సరికం)

2 కృంగార కృంగారుపు (కావ్యం, వైదిక

ఉదా॥ నిద్రయ్య:-

బోడివా దెవడయ్యా,

బొచ్చువా దెవడయ్యా!

మొల చుట్టూ కత్తులున్న

వాని పేరేమయ్యా!

పోతురో, శవ పోతులారో!

వీరబ్రహ్మం:-

బోడివాడు వెలక్కాయ,

బొచ్చువాడు కొబ్బరికాయ

మొల చుట్టూ కత్తులున్న

వాని పేరు వంకాయ

నిద్రయ్యగారు, జ్ఞాన నిద్రయ్యగారు!

కొన్ని పొడుపు కథలు నివ్వంలోని లింగోక వస్తువులను గూర్చినవి.

ఉదా॥ అకాళంలో ఉంటుంది —

కాని మేమంకాదు

తోకతో ఉంటుంది —

కాని ఎద్దు కాదు

అటు, ఇటు తిరుగుతుంది —

కాని వక్షి కాదు

వట్టు తప్పితే చాలు —

వరుగు లేస్తుంది (గూలివటం)

గజిశానికి వంబిందిందినవి కొన్ని, గజి కాన్ని ఉపయోగించు కొనేవి కొన్ని.

ఉదా॥ 1. ఒక గుడిలో ముగురు దొంగలు (తేరుకనకకాయ)

2. ఒకటి వచ్చింది. వదపోరింటినికాకింది మూరై వెలిసింది, రెండై పోయింది.

(వక్రుబోమ వల్ల)

ప్రకృతిలోని చెట్లు, చేమలు, అహార వదారాలు మీద కొన్ని పొడుపు కథలు.

ఉదా॥ 1. చింపిరి, చింపిరి గుడలు, ముక్కల వంటి నిడలు (మొక్కజొన్న)

2. ఓరోరి-అన్నరో, పివాళ్ళంతా

ముక్కరా

కారాకు వద్దరా, నీ కండంకా చేతురా

(కాళర)

ఇలా ఒకదాన్ని మించి మరొకటి అన్నట్లుగా జానపద విజ్ఞాన క్షేత్రంలో చెప్పకు పోతుంటే ఒకదాన్ని మించి మరొకటి ఉంటుంది. జానపద సాహిత్యంలో వివిధ ప్రక్రియల్లో జరిగిన కృషిని పరిశీలిస్తే ఇది నిజమనిపిస్తుంది. కాని ఇంతవరకు తెలుగులో అనుకోదగిన సంకలనాలు కూడా లేదు. శ్రీ.జి. కంకతరావుగారు, శ్రీ చల్లా నాదా కృష్ణకర్మగారి సంకలనాలు తప్ప. ఇరుగు పొరుగు భాషల్లో కొంతమే లభిస్తుంది. ప్రస్తుతం ఈ పొడుపు కథలు ఆధునిక సాహిత్యంలో ముఖ్యంగా పిపి సాహిత్యంలో ఎక్కువ చోటు చేసుకుంటున్నవి.

వై శికము, సానుబంధము) 3. యన్వీయం (నవ్యులవ్యుల కథలు) 4. మణి ప్రవాళం (వ్యాసనంపుటి) 5. మేరు శిఖరి (నవల) 6. Smiles of the muse (A collection of essays).

రేఖామాత్రంగా ఈ గ్రంథాంతర విషయాలను సమీక్షించడం ఈ వ్యాసం ప్రధాన మైన ఉద్దేశం.

గంధర్వ నగరం:-

యన్వీ. చిరుతప్రాయం నుండి ఈకావ్య నమచ్ఛయం రూపొందే వరకు సావకాశంగా ఒక్కరోజునగాకుండప్రాస్తావికంగా అప్పుడప్పుడు సముద్యుతాలైన కావ్య ఖండికలలో 'గట్టి చేసికొందామ' నే ఉద్దేశంతో పాఠకలోకానికి అందించిన గ్రంథం ఈ 'గంధర్వ నగరం.' ఇందు అనేకం వలువైన ప్రచురితపూర్వాలు, కొన్ని ప్రాస్తావికాలు, మరికొన్ని పరమానువులు అవి కవి చెప్పనే చెప్పారు.

చిన్నప్పట్నుంచి జోగరావుగారి స్మృతి పథంలోని అనుభవాన్ని, వాటి నైవిధ్యాన్ని, అందులో సమన్వయాన్ని ఈ గ్రంథం గోచరింప చేస్తుంది. "ప్రాతయనిపించు సరిక్రొత్త పథమునాది" అని చెప్పకొన్న ఈయన కవితారీతులలో ప్రాచీన కవులు, నవ్య కవులు, విప్లవ కవులు, అతివాస్తవికకవులు వచ్చి పోతూ ఉంటారు. ఈ గంధర్వ నగరంలో

'చిన్ననాటనుండి శివమహాభక్తుండ
నాన్తికుండ నైతి వదివయసున
వట్టి యాస్తికతను వడగట్టి తెట్టుతో
తీర్థయాత్రలెన్నో తిరిగి తిరిగి'

బ్రాహ్మ ముహూర్త కుట్రసాన పూతంబు
ద్వాదశాతతపుండ, దవళితంబు
అవతంస విల్వ కర్ణాభ్యర్థదేశంబు
రుద్రాక్షమాలికారూఢ గళము
కూపోడక క్లిన్న కొవ్వినవప్తంబు
చారు వద్మాసన వీరమతము

మహిత వందాక్షరీ మంత్ర ముహూర్ముము
య్యుఖరిత స్వాంతసమ్ముఖము ముఖము
'దేహామే మహాదేవుని దేవళముగ
సాగినట్టి శైశవ వీరశైవదీక్ష
నేడు తలచుకొన్నప్పు కన్నీకులురలు
నవి ముద్రకువులో కుగ్రకువులో గాని'
ఇట్లా ఒక అరవై యేళ్ళ జీవితం చిన్న
దశాంతరాలలో ఏ విధంగా వరివర్తిస్తుందో
ఈ గ్రంథంలో చూడవచ్చు.

"భారతీయ సాహితీ" యొక్క వైశిష్ట్యాన్ని
విగదిస్తూ

"క్రుతీనుండి కృతికి విక్రతు వరద్రహ్మ ప
దార్థనంజీ 'కవి' శబ్దమును దింపి
కవివి మహర్షిగా, కవితను శృష్టిగా
రసము రాజ్యముగా పొసగనెంచి...."
ఈభరతోర్విలో ఎందరో మహాకవులు
'ఋషుల రాజ్యము నావిష్కరించినారు.'
అని చెప్పి రామాయణ, భారత, భాగవ
తాలను, కాదంబరిని ప్రస్తుతించిన తీరు
నాన్యతో దర్శనీయం.

'ప్రాకృతీచీన దేశమార్గములు వేలు
ఇట సమాజము మీద సాహితీ ప్రభావ
మచట సాహితీ మీద సమాజముచీయు
భారతీయముసాదేయ చారు సరణి"

అంటూ ఈదేశసాహిత్య ప్రాముఖ్యాన్ని
చెప్పిన తీరు ఎంత కూలంకషంగా ఆలో
చించి ఒక్కముక్కలో చెప్పినదో సహృ
దయ విమర్శకులు గమనింపకపోరు.

ఈ దేశానికి శ్రీరామ నేతువు (కన్యా
కుమారి) ధర్మపీఠము, శీతాద్రీ కీర్తికిరీట
ములునట. రామాయణ, భారత భాగవతాలు
మువ్వంక వ్యాప్తమైన గమద్రాలట, అష్టా
దశ పురాణాలు శక్తి వీరాలట. కృతులు
నదీ మాతృకలట, ఉపనిషత్తులు హిమగిరి
శిఖరాలట. ఇట్లా భావిస్తూ

"సంస్కృతము కన్నితల్లిగా సాకుచుండ
తరతరాల భరత జాతి నరనరాల
వరిమళించిన సంస్కృతి ప్రాథవమ్ము
నీచు నీమలకెల్ల శ్రీరామరక్షి..."

అని యన్వీ. భారతీయ సంస్కృతిని సరి
భావన చేసిన తీరు అపూర్వము.

ఈగ్రంథంలో జోగరావు గారికి వన్ని
హేతులైన గురువులు, విశ్వవిద్యాలయోపా
ధ్యక్షులు, కవులు, పండితులు, డాక్టర్లు,
యాక్టర్లు, వ్యాపారులు, న్యాయమూర్తులు-
ఇట్లా చాలమంది యథోచిత ప్రేమాదర
గౌరవాలతో కన్పిస్తారు. కవియొక్క నిండైన
మనస్సు వాళ్ళందరకు కవితారూపమైన అతి
థ్యాన్నిచ్చి సత్కరించింది.

"ఈ కవి సంస్కారాలకూ, అభిరుచులకూ,
పరిణామాలకూ, మనోహృదయ ధర్మాలకూ,
జీవితంలోని అంతస్తత్వానికి యీ కావ్యం
ఒకనిలుపుటద్దం. కావ్యజీవితమైన చమత్కృతి
వృత్తివద్యంలో నుంచి అవికర సాధారణ
మైన ఒక వ్యక్తిత్వ ముద్రతొంగి చూస్తూనే
ఉంటుంది. 'ఇది జోగరావుగారి పద్యం'
అనిపించే లక్షణం దాదాపు ప్రతీవద్యంలోనూ
ఎదో ఒకటి ఉండనే ఉంటుంది' అని శ్రీ
మల్లంపల్లి శరణయ్యగారు భూమికలో నెల
విచ్చిన మాటలు అక్షర సత్యాలు.

శృంగార భృంగారువు

ప్రసన్న కుసుమానుదం, అడిగొప్పుల
హోరుగాలి, శృంగార సర్వజ్ఞ, -ఈ మూడు
కావ్యాల వంటివి ఆంధ్ర సాహిత్యంలో
ఇతఃపూర్వం పుట్టలేదు. ఇదే మాటను
'శృంగార భృంగారువు'ను వ్రాసి యన్వీ.
మరోసారి సహృదయుల చేత అనిపించారు.
ఇవన్నీ శృంగార రసైక కావ్యాలు. రసరాజు
మైన శృంగారానిది సాహిత్య సామ్రాజ్యంలో
రాచబట. ఆ దారిలో పయనించి ప్రాచీన
కవులను మీరుట అతి దుర్లభమైన పని.
అవని సాదించాలన్నది ఈ కవి ప్రతిజ్ఞ.
దానికై ఎవరో చెప్పిన దానికి కుకాసువాదంగా
గాకుండా, పరిజ్ఞాన పరిశీలన ఫలితాలుగా,
హృదయదమ్ముమైన అనుభూతి ఫలంగా ఈ
'శృంగార భృంగారువు' ను సంకరించినట్లు
శ్రీ జోగరావుగారు చెప్పినారు.

రష్యా, ప్రాన్సు, ఇంగ్లండు, చెకోస్లోవేకియా, అమెరికా, కెనడా, సింగపూరు, మొదలగు సుమారు ఇరవై దేశాలలో ఈ కవి పర్యటించాడు. ఆ విదేశీయ రచనలక్రమంగాడులతో పరిపాకమైన రమణీయజాతాంత్యక హృదయమైన ఈ కవికి అక్కడినిద్వారీ కవి.

‘ఇది కవిత్వము కాదు సుమ్మిది మదీయ హృదయ మాకంద పాదక మృదుల కాని గూరుతున్న కుకూహల కూహకుహులు కొనది విసరిన సాకూత కూజితమ్ము’

అని కవి యమకూతిగతమైన కృంగరాన్ని కావ్యంగా మలచినట్లు చెప్పారు.
తెల్లవాళ్ళ దేశంలో

“కరచ విదాకు వార్తల వరతనవల
నకకనూతన స్మర సరిక్రమల వలన
అల్పసంతోషు లర్పటి యాలుమగలు
వతగ సుంకువట్లన, కంకువట్లగాడు.”

కనుకనే రచిచూరుంటే అచటిపతకులు తమ్ములడుగరు నరికదా వదిలస్తారట, ఎదు తిస్తారట.

“దొమో అద్దినా” (పాంథకాల) అన్న దానిలో రష్యాను వారి కృంగరం దర్శన యిం. రెనిన్ గ్రాడులో మార్క్సిజం మద్య అరిగే ‘తెలిరేం’ అందురదృశ్యాలు (వైట్ నైట్ అన్నదానికి కవి ‘తెలిరేం’ అని తెలుగు) తన కవిత్వ పాకంతో కవి కళ్ళకు కట్టితట్లు చెప్పారు. “ఎటువంటి కొండ వెకనిసారెడి యేరు కడలి పొత్తిళ్ళలో గలియుబోట” “సర్వతోమల వినోదోర్వరర్ తమ్ములచెన్న లోరిక సుల స్వర్గకూయల” వే నద్యానిలో, ప్రదిదిక ముకుర కలలాలో ఒక ఖూర్తి అహూహన వికలాలుగా ప్రతి పురుషులకట. కనుకనే రెనిన్ గ్రాడు ‘కడిది వేకుకం నోడు’. ‘పాంథకాల’ వినోదాని

‘కచ్చిత్త తమపతి స్వర్గం
తెచ్చుకున్నో అదికీతాన్న నిచ్చుకున్నే’

అనిపించాయి కవికి.
ఆ దేశంలో భార్య మరొకడితో సుఖ వడుతుంటే

‘దానికే కాంత మిన్నుడు దక్కె. వద్ది యెవనితో కుట్టుచున్నదో యెరుగరాదు నాని ముఖమేల చెరువంగ?’

వన్నాడు ‘వార్య’ అనే ఈ కవియొక్క మిత్రుడు. “కృంగర పర్యటన”న ఈ కవి ఆ మాటలలోని వాని ‘వింతసితికి’ నిర్వాంత పోయినాడు. స్వీయ భార్యకు రవతంగం కాకూడదని మగుడ వచ్చిన ఈ మగని చూస్తే అందరం నిర్వాంత పోవరిసిందే. దీనికి కారణాన్ని కవి యిలా ఊహించాడు.

“కొందొక నాడును మగువను
గండునటకు కలిసిరారు కారణమేమో
కుండుగనాడును పాకను
గండేనా యను రివాజా గలవారేమో!”

దేశీయమైన సామెత విదేశీయ కృంగరానికి అతుక్కు పోయింది.

రష్యాను వారు కృంగరంలో అల్లరి పెట్టరు. ఇష్టమైతే సరే అంటారు, లేకుంటే క్షమించమంటారుట.

మొట్టమొదటి ఆంకణాశీయుడు “ఎక్స్ప్రెస్” 1987లో కెనడాలో హంట్రియ మహానగరం లో జరిగింది. అప్పటి ‘కుయాగరా’ జరిపా తం దారలు ఆకాశపు చిల్లులనుంచి ఝల్లు మెంటూ ఆకాశగంగ పేరుగిరిపై కుడు కున్నట్లు, కివలూజూట భాగీరథి ధిమిమంది కునికి దిగుతున్నట్లు, ప్రళయ కాంతాని మేఘాలు భయంకర గర్జనలతో ధిగ్ధిగంజాలు ఒరసు కుంటూ కురిత శృంగీ కురుస్తున్నట్లు, వడులు - పాగలాలు అన్ని కలిసి ఏకదాటిగా ప్రవహిస్తున్నట్లు, సర్పయాగిగ్నిలో సని తలు వడుతున్నట్లు, - ఉన్నాయని కవి భావించిన తీరు అద్భుతమై సాగింది. అప్పటి ‘ఎక్స్ప్రెస్’లో ఉండ్రజ్ఞానద్యకలైన మాన్యురి భాతులతో కవి యమకూతులు

పాక్షిగా సాగిన రచన ఇందు కవిప్రియను. చివరిగా ఆ ‘ఎక్స్ప్రెస్’ను ‘జాతి మత భేదరహితము నూతన సౌహృద సహితము నొనరించి తగన్ చేతో జాతుండక రాతీయ వమజ్య పేరు సార్థము చేసెన్.’ అని చమత్కరించారి కవి.

ఇట్లా భిన్న దేశాలలోని తన కృంగరాను భూతులను యన్వి. ఈ ‘కృంగర కృంగా రువు’ లో విర్ర్భకంగా చెప్పుకొన్నాడు. కవి దృష్టిలో ఇదొక ఉపాసన. లెక్కర్మిరిన దేశ దేశాలలో ప్రీల కృంగరాబీరుచులలో, అనుభూతులలో ఉన్న వైవిధ్యాలు భిన్నా యగా కప్పించినా అవన్ని జగన్నాత యొక్క అనంత విశ్వరీలా విలాసాలని ఈ కవి విశ్వా సము. అందుకే ‘వందే జగన్నాతరమ్’ అని ముమ్ముందుగా కవి తన కావ్యానికి మంగళ తోరణాన్ని సుతరించుకొన్నాడు. అందులో

‘కాలము కన్న మున్నోడమి కాలమునే
కురుపార గాల్చి యా
కాలమె యాత్మరూపముగ గ్రాటుచు
జాతి తపంబునన్ జగ
జ్జాలము నిండ్రజాలమును జాతరమేల
మొకప్పుడల్లక
లోలము జేయునా నకలలోక వనిత్రికి
సాధువాదముల్.’

‘కాలము కన్న తల్లి కడకంట తక్కువ
చిత్రదిక్కా
రీతిను కాంక్షి హేల నమదిమసమానన
జాలమానసా
రీతి మనోహరాకృతి వవేదయా
ప్రకృతిన్ జగద్విశ
శ్రీ లలితా దరస్థిక కుచిస్థితమున్
భజియింతులకి మై.’

అన్న వద్యాలలో కాల స్వరూపియైతే కాశీ త క్తాన్ని కవి కవినిరీలా భావన చేసి ఈ కావ్య రచనకు ఉపక్రమించాడు.

యన్వి. కృంగర రచన జాతినివరిది దాటనిదని, గంగా, గోరులను జార్చినా ముకు

దొచిక్కాన్ని కోల్పోకుండా ఏ కృంగారాన్ని అనుభవిస్తాడో అట్టిదానిని కాను మెచ్చుకుంటాననీ, నిజంగా కాను అనొచిక్కాన్ని ఒక బోస్తే, కవిచే డప్పులు బలాదూరనీ కవి చివరి పద్యంలో చెప్పుకొన్నారు.

‘ఎంతవేళూ కృంగారమేనా: కృంగార కవిత్వ మెవడిక్కావారి:’ అనే కొందరికీ, ‘నీ భాషా, నీ చందస్సు, ఆనలు నీ చోరజే అంతా ప్రాతది, వందితైక వేద్యము’ అనే మరి కొందరికీ యస్వీ. జోగరావుగారు ఈ గ్రంథాది ‘కవి సహృదయ భూమిక’ లో ‘తగిన’ సమాధానం చెప్పారు, కావ్యంలో చిత్తగింపుడు.

3. యస్వీయం (కథలసంపుటి)

సహజంగా మంచి కథకులైన జోగరావు గారు చాలా కాలం క్రితం ‘సువర్ణ కృంఖం’ అన్న పేరిట ఒక కథల సంపుటాన్ని ప్రచురించారు. యూనివర్సిటీలోనుంచేస్తూ అచ్చట పరిశోధనాత్మక, విమర్శనాత్మక వ్యాసాలకుండే విలువ కథలకు అలాంటి సృజనాత్మక రచనలకు లేవని కాబోలు అంతగా కథలను వెలువరించలేదు.

“యస్వీయం” పేరిట ప్రచురితమైన ఈ గ్రంథంలో జోగరావుగారి ‘నవ్యులవ్యుల కథలు’ చోటు చేసుకొన్నాయి. బహుదేశాల నం, బహుబుద్ధులతోడి సంభాషణం, బహు గ్రంథ తరనం గావించిన ఈ కవికి ఏ సన్నివేశాన్ని ఎలామిలిస్తే, కథగా తయారై ముచ్చటగా రాజిస్తుందో బాగా తెలుసును. ఆ మెరి కువలోపాలు, చమత్కారం తన జిహ్వకు నై సరికగుణం కావడం వలన, ఇతి వృత్తం కోపాలు కథాకథనంలో కూడ క్రొత్తదనాన్ని సంపాదించే నైపుణ్యం ఉండడం వలన, తెలుగు నుడికారపు నిగారింపులతో సజీవ సంభాషణలను ప్రాసేశక్తి, ఉండడంవలన ఇందులోని అన్ని కథలు సహృదయుల్ని రంజింపజేస్తాయి.

ఒకరొక గ్రంథం చదువుకుంటే వింటున్న మరొకరు పొందిన చేష్టా ప్రతీకూతా లతో ఒక విశిష్ట ప్రక్రియాశీల్పంగా సాగిన కథ ‘మహా కవి శివయ్యగారి జీవితచరిత్ర’ అనే కథ. దైరి కథలూ ఉత్తరాల కథలు వచ్చాయిగాని ఇట్లాంటి కథరాలేదని చెప్పవచ్చు. ‘యద్భావం తద్యవతి’ ‘వెధవ పాచి కలు-సమాసం:’ ‘జై నీతారామ్’, వంటి కథలలో పాఠకులకు విచిత్రమైన అనుభూతి కలుగుతుంది. “అమ్మలక్కలు” కథ విజంగా తెలుగునాట ముద్రపడిన వారుకల స్థిరపడి పోయిన ‘అమ్మలక్కలు’ అనే చూటకు ఎలాంటివారు తగుదురో అలాంటివారికే: ‘ధ’-ఈ ఒక్క అక్షరం-ఒక్కడ-ఒక కథకు పేరు. ఉత్తరాండ్ర ప్రాంతంలోకాస్తలావుగా ఉన్న వానికి ‘ఒక్కడ’ అనిపేరు. ఒకస్థూల కాయురాలు జీవితంలో ఎదుర్కొనిన సమస్యల కథలో చమత్కార చతురంగా చిత్రింపబడ్డాయి. సుమారు 300 సంఖ్య క్రితం ఈ కథ ‘అంద్రప్రభ’లో అచ్చయిన రోజులలో అంద్రా యూనివర్సిటీలో ముఖ్యాధికారులు మువ్వరు ఒక్కడలే ఉండేవారట. ఈయనంటే కిట్టనికిటిబాలు ఎవ్వరో వాళ్ళకు చాడీలుచెబితే వాళ్ళు సహృదయులు కాబట్టి బజాలు తరుముకోకుండా కడుపుబ్బనవ్వకున్నారట. ‘మర్దర్’ అన్న కథ-పేరులో ఎంత నీరియన్ నెన్ ఉందో కథలో అంత హాస్యం ఉట్టిపడే కథ. ‘చైనా పిల్లి, మేయరు, చీవాట్లు, వైన్నేము, దైవానుగ్రహం, వేషం, యోగం, వచ్చు, వ్యర్థస్థుడు, మొనవి మరీ లఘుకథలు కబ్బిగత అర్థగత చమత్కారపు మెరుపులతో పరితర్చి అకట్టుకొంటాయి. ‘జై భజరంగ భీ’, ‘వట్టి గొప్పలు’, ‘దాసుగారి మట్ట గోచీ దొపో’ ‘అనలు కిలుకు’, ‘పాపం జపం’, మొ.వి జోగరావు గారి జీవితంలో విన్నవో, కన్నవో, అక్షత వానికి వచ్చినవో అయిన సన్నివేశాలని చెప్పక చెబుతున్నాయి. ‘అచంట సాంఖ్యాయన కర్మగారి ముచ్చట్లు’- ఇలాంటిదే.

రోకం తెలుసుకోవలసిన అనేక చమత్కార సన్నివేశాలు ఎన్నో ప్రతిభాసమగ్రాలైన విశేషాలు ‘యస్వీయం’లో కథల రూపాలలో కనిపిస్తాయి. మొత్తం కథనంతమ వాకోవాక్యంగా నాటకీయ శైలిలో నడిపించిన కథలు ‘అభ్యాగతి’, ‘చామ్రు’, ‘అతి రుద్రయాగం’ మొ.వి. వీటిలో కథా కథన దక్షత సంభాషణలను నడిపించడంలోనే యిమిడి ఉంటుంది. మానవకోటికి మూతమే పరిమితమైన నవ్యును ప్రతికథలోను విక్షేపించి ఈ కథలల్లడం జరిగింది.

సర్వప్రాణికోటి హృదయైక గోచరమైన లవ్యును కేంద్రంగా తీసుకొని ‘అక్క’, ‘వత్తివత’, మొ.కథలు రమ్యంగా సాగాయి. ఈ లవ్య కథలలో ‘అక్క’ కథమకు టాయమానం. దీన్ని అద్భుతమైన కథనంతో, సమాజంలో పేరుకుపోయి ఉన్న ఆపార్థాలు, అనర్థాలు, దారిద్ర్యం-వీటి మధ్యలో మానవత ఎలాంటి సుడిగుండా లలో చిక్కుకు పోతుందో చెబుతూ వ్రాసిన కథ యిది. ఈలవ్య కథను విషాదాంతం చేసి సహజత్వానికి చేరువగా తీర్చిదిద్దడంలో యస్వీ. అందెవేసిన కథకు లనిపించు కున్నారు.

ఇట్లా ఈ ‘యస్వీయం’ కథల సంపుటిలో అనేకాలైన సన్నివేశాలు కవి కథా కథన శిల్పపు మెరికువలతో మనముందు సాక్షాత్కరించి గజజాలవడం జోగరావు గారి కథారచనా చతురత్వానికి విదర్శనంగా భావించవచ్చును.

4. మణి ప్రవాళం (వ్యాససంపుటి)

అనేకాంకాలపై సుమారు 300 మందికి పైగా జోగరావుగారి పర్యవేక్షణలో దాక్ష రేలు దిగ్గీలు పొందారు. తెలుగు సాహిత్యం లోని అనేక ప్రక్రియల్ని గూర్చి, తిన్న తిన్న కాలంలో వెలిసిన మౌలికతమగూర్చి ఆయనకు నిర్మాణాత్మకమైన అవగాహన

‘ఉండవదానికి పరిశోధకుడిగా ఆయనను పరిశోధించిన వారెవరినైనా బోధపడుతుంది. యస్సీ. లో నిజీ పమెయన్పు పెక్కు సాహిత్యాంశాలు ఇంకా వెలుగు చూడవలసినవి ఎన్నో ఉన్నాయని ఆయనే పలుమార్లు చెబుతూ ఉంటారు.

ప్రకృత ‘మణి ప్రవాళం’ అనే వ్యాసాల సంపుటి అలాంటి రోతైన, విలువైన సాహిత్య వ్యాసావళిని సంతరించుకొన్న గ్రంథం. ఇందులో ఇంచుమించు 18 వ్యాసాలున్నాయి. మొదటిది ‘విశ్వనాథ వారి మేనకా విశ్వమిత్రము.’ ఇందులో వార్మికంలో పది అనుష్టుప్పులుగా ఉన్న కథ క్రమద్రామాలు కల్పవృక్షంలో ఎట్లా ప్రవంచీకరించబడినదో, దానివల్ల విశ్వనాథ ఆశించిన శిల్ప ప్రయోజన మెట్టిదో సోపనత్రికంగా చెప్పబడినది.

‘అన్ని యంశములను తెప్పినట్టి తీరు వేలు: మేనక కథ తీరు వేలుగాదే’ అని విశ్వనాథయే చెప్పిన దానిలో ఉన్న ఆయన అభినివేశాన్ని జోగరావుగారు ‘ఒక్కొక్కనట్టున విశ్వనాథవారి రామాయణము వార్మికమునకు భావపరమైన మహాభాష్యముగా భాసిల్లును’ అని విరూపించారు.

ఈ వ్యాసాలలో ఆధునికాంధ్ర సారస్వత యూర్పులైన రాయప్రోలు, కృష్ణకామి, శ్రీశ్రీ; రాళ్ళపల్లి, మల్లంపల్లి ప్రభృతుల సాహితీసేవను సమీక్షిస్తూ సాగిన వ్యాసాలలో పాటు; దక్షిణాంధ్ర సాహిత్యం, జక్కన కవిత్వా ప్రస్థానం, సూరన ప్రతిభ మొదలగు వ్యాసాలు ప్రాచీన సాహిత్యంపై ఈయన స్పృశించిన కొన్ని కొన్ని అపూర్వ విషయాలకు ఉనికివల్లులై ఉన్నవి. సూరన ప్రతిభను గూర్చి చెబుతూ అర్వాచీన కవులపై అతని ప్రభావాన్ని ఒక సమగ్ర సుందరమైన పరిశోధనకు అవకాశమిస్తూ యస్సీ ప్రతిపాదించింది. రేఖ

మాత్రంగా ఎవరెవరు సూరనాధ్యుని అనుసరించారో చెప్పినారు. భావి పరిశోధకుల కిదొక చక్కని విషయము.

విక్రమార్క చరిత్రలో కాననగు జక్కన యొక్క కథాసంవిదానం, పాత్రచిత్రణం, రసపోషణం, శైలి మొదలగు అంశాలను పోదాహరణంగా యస్సీ. ‘జక్కన కవిత్వా ప్రస్థానం’ అన్న వ్యాసంలో చూపించారు.

‘పాతికేళ్ళ తెలుగు కవిత్వం’ అన్న వ్యాసంలో సుప్రదాయం గురించి, అభ్యుదయం గురించి, సామ్యవాదాన్ని గూర్చి యస్సీ స్పష్టంగా, సూటిగా చెప్పిన ఎన్నో విషయాలు ప్రతి సాహిత్య విమర్శకుడికి ఉపాదేయాలు.

శ్రీ. శ్రీ. మహాప్రస్థానం అనలు అచ్చవక ముందే దాని మీద ‘స్వతంత్ర’ లో మొట్టమొదటగా సమీక్ష వ్రాసిన జోగరావుగారు ‘శ్రీ. శ్రీ. కి శధాంజలి’ అన్న వ్యాసంలో ‘ఆ మహాకవి చూపులో కవిత్వమంటే ఏమిదో, ఆయన కవిత్వం జాతినే విధంగా ప్రభావితం చేసిందో ఒక్కసారి వెనక్కి ముందుకు తిరిగి చూసుకోవాలి’ అనుచు మమారు ఆరు పేజీల చిన్న వ్యాసంలో శ్రీ. శ్రీ పై తనకున్న సమగ్రమైన అవగాహనను విశ్లేషించారు.

‘అధునిక యుగంలో ఒక విశిష్టమైన విలక్షణమైన దృక్పథానికి శ్రీశ్రీ ఎంతవరకు మార్గదర్శకు డయినాడో అంతమేరకు అవ్యవస్థకు బాధ్యుడైనాడు’ అని యస్సీ. విశ్కర్షగా తన ప్రశంసను, అభిశంసను వెలిబుచ్చారు.

‘అనాటికి ప్రాచీనకవులలో అతినవీనుడు, ఈనాటికి వవీన కవులలో అతిప్రాచీనుడూ శ్రీ కృష్ణకామి. అదికార గర్వదుర్విదగ్గుడైన ఏ క్రతివిట చక్రవర్తి చేతనో అన్యాయంగా కవుడై ఊర్వశీ విరహదూర్వహుడై కువికవరీంచిన ఈమార గంధర్వుడు శ్రీకృష్ణ

కామి’ అక్షర లక్షరీయ దగిన ఈమాటలు ‘కృష్ణకామి’ అన్న వ్యాసానికి సంకల్పం చెబుతూ యస్సీ. చూపిన తద్వారా మకుట మాణిక్యాలు. ‘కృష్ణకామి వంశప్రాణాలలో సంగీతమొకటి, మిగతావి కవిత్వము, ప్రణయము, భక్తి, స్వేచ్ఛా ప్రేయత్నము’ ఇట్లా అలంకారికంగా అల్పాక్షరాలలో అక్షల్పాల్పాన్ని వ్యాపరచనలో ప్రదర్శించిన కొద్దిమందిలో యస్సీ. ఓకరు. అని అడుగుడుగునా “మణిప్రవాళం” లోని పెక్కు వ్యాసాలు తెలియజేస్తాయి.

సాహిత్యానికి కవిత్వానికి ఉన్న అనుబంధం ఎలాంటిదంటే చిక్కబడిన సాహిత్యమే కవిత్వం. పలచబడిన కవిత్వమే సాహిత్యం.... పృథి విమర్శకుడూ కవికాడు. కాన వసరంలేదు: కాని పృథి కవి ముఖ్యంగా గొప్ప కవిగా చెప్పుకో దగిన వాడల్లా జీవితంలో విమర్శ పేర ఒక్క పంక్తి వ్రాయక పోయినా గొప్ప విమర్శకుడే అయిఉంటాడు.’ రాయప్రోలు వారి వైమర్శకదృక్పథం అనే వ్యాసంలో.

‘అనలు చిత్రమేమంటే ప్రాచీనక మీద అయిన దానికి కాని దానికి గాఢ ప్రతివత్తి గలిగి వుండడం అది సంప్రదాయవిష్ట అనండి, భావదోర్బల్యం అనండి అది భారతీయ స్వభావ జీవలక్షణం....”

“ఏమయితే నేం: శ్రీశ్రీ తెలుగు కవిత్వానికొక సరిక్రొత్త వాలకం వేశాడు. కాలజ్ఞుడై సమాజం యొక్క అక్కరకోసం ఒక మాతన ప్రయోజనాన్ని విశ్లేషించాడు. ఆ ప్రథంజనస్వామి యుం యుం విజృంభణానికి గుండ్రాళ్లు కదిలేయి, గులకరాళ్లు రేదాయి.”

‘నా ఉద్దేశంలో కవిత్వమంటే క్రాన్త్యమైన శబ్దం ద్వారా రక్ష్యమైన అర్థాన్ని హృద్యమైన అనుభూతిగా పరిణమింపజేసింది.’ పాతికేళ్ళ తెలుగు కవిత్వం అనే వ్యాసంలో.

'అసలు నవ్యత్వం పేరిట మనం పాశ్చాత్యదేశాల నుండి వాళ్ళ అవంతకాలను కావలసినంత కాపీ చేసుకొన్నాం, మన కలకు మించిన మంచిని మానేశాం. జీవితంలోనూ అదే జరిగింది. సాహిత్యంలోనూ అదే జరిగింది'.

"కవితా తులంగానికి కట్టి నవీనత,
కల్లెం సంప్రదాయం
లేక మతోలా అంటాను
సింధుము నవకవిత
సింధురము సంప్రదాయ కవిత
వ్యాచార్యకడి, ఊరేగింపు కిడి"

"ఆధునిక కవితా దోరణులు" అనే వ్యాసంలో ఇట్లాంటి అనర్థనైమిత్తిక వంతులకు ఈ మణిప్రవాళ వ్యాస సంపుటి మంజూరి పేటి.

కె. మేరుశిఖరి (నవల)

1953లో జాన్ హంట్ నాయకత్వంలో ఎడ్మండ్ హిల్లర్ అనే న్యూజిలాండ్ దేశ స్థుడు, తెప్పింగునార్కే అనే పెళ్ళి జాతీయుడు చేసిన ఎవరెస్టు శిఖరారోహణోద్యమం కాన్ని ఒక చిన్న కమ్యూని కథగా మలచిన నవల "మేరుశిఖరి".

ఎవరెస్టు శిఖరానికి టిబెటన్ భాషలో ప్రాచీనమైన పేరు 'చోమోలుంగ్మో'. ఇది ఈ 'మేరుశిఖరి' కి నామాంతరంగా ఉంచబడింది. చోమోలుంగ్మో-అనగా 'దేవిపై పజిలెగుర లేవో' అని యర్థం.

తిరోజులలో ఎప్పుడోప్పుడు ప్రతీకలలో వచ్చిన ఆశిఖరారోహణోద్యమ వార్తలు, హిమాలయన్ బొబోగ్రఫీ మొద

లగుగ్రంథాలు, ఉద్యమనాయకుడైన హంటు దొర వ్రాసిన 'ది ఎవెంట్ ఆఫ్ ఎవరెస్ట్' మొదలగు గ్రంథాలు ఈ నవల రచనకు ప్రేరణలు.

సుప్రసిద్ధ చారిత్రకోదంతాన్ని కథగా మంచి, వ్యక్తుల్ని పాత్రలుగా మంచి, సంఘటనలను సన్నివేశాలను వివరించి, సంభాషణలు పొందుపరచి, వర్ణనలు కల్పనలు హాసానిబిది పాఠ్యతీదేవి నలుగురించి బొమ్మలలో ప్రాణకళ ప్రతిష్ఠించి వినకయ్య వేల్పుగా తయారు చేసినట్లు సహృదయులొకానికి యివ్వీ. ఈ నవలనందించినాడు. కవిచేసిన హిమవద్ది వరినరవర్ణనలు తద్గిరి యురీవరీవాహ స్వర సంహితలను వినిపిస్తు హిమాలయం ఎట్లా అయినదో నిరూపించు నట్లుండును.

ఉత్కంఠ జనకంగా, హృదయరంజకంగా కొనసాగి విజయవంతంగా పూర్తయిన కథావస్తువును అదేరీతిలో కవి తన వచనరచనా నైపుణితో మెరపించ చేసినాడు. మదికారపు సొంపులతో, పాత్రల మానసిక వృత్తుల అవిష్కరణలతో, హృద్యవర్ణనలతో పాగిన ఈ నవల చా. సొన్నెకంటి హనుమంతరావు గారవినట్లు ఇది యది యనక ఉత్తమ కథాకథనమున కిది 'మేరుశిఖరి'.

6. Smiles of the Muse.

(A collection of essays)

తెలుగు సాహిత్యంలోని అనేక విషయాలను కూలంకషంగా చర్చించి వాని సారాంశాలను అంగ్లభాషలో వ్యాకరణపాటగా అందించిన వ్యాస సంపుటిగ్రంథం.

యివ్వీ. యొక్క విశులముల విషయ సాంక్షికోపాటు అంగ్లభాషా పాటకం

ఈ వ్యాసంలో ప్రస్తుతమవుతుంది. తెలుగు సాహిత్యం ద్వారా జాతీయ సమైక్యం, జుక్కుని శృత్యగీతలు, తెలుగు యక్షగానాలలో రామదాతం, త్యాగభావ స్వామి సంగీత యావకాలు, ప్రపంచ సౌఖ్య త్వంపై వివేకానందుని ప్రభావం, గిడుగిడ్డ సంబంధం, భారతీయ సంస్కృతి-తత్త్వ, తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం-విరుష్టమైన సూచనలు, తిక్కన హరిహరనాథ తత్త్వం మొదలగు సుమారు 30 అంశాలకు చెందిన వ్యాసాల గ్రంథంలో ఉన్నవి.

ఈ సంపుటిలోని కొన్ని వ్యాసాలు తెలుగులో వారు ప్రచురించారు. కాని అన్ని తెలుగులో రాలేదు. తెలుగు భాషా సాహిత్యంకాకు అంతర్జాతీయ భాషా ఈ వ్యాస సంపుటిం ద్వారా మరింత జనుమడిస్తుందనడం నిర్వివాదమైనమాట.

మన ప్రాచీన అలంకారిక శాస్త్రాన్ని జిజ్ఞంకా తెలుసుకోవడంతోపాటు, పాశ్చాత్యవైమర్శికిరీతుల్ని చక్కగా అవగాహన చేసుకొన్న భోగారావుగారు, తన యాచులో అందిన విశిష్టవిషయాలను తహృదయలోకానికి ఈ గ్రంథంలో పోషిపెట్టారు.

దీనిని మద్రాసు-స్వభర్తసామ్రాజ్య సంఘం వారు ప్రచురించారు.

షష్ఠ్యది ఉత్సవంలో జక్కసారిగా ఇన్ని గ్రంథాలు, అందునా ప్రక్రియలోను, భాషలోను, విషయంలోను, రిన్న, రిన్న విశిష్టతలు నంకరించుకొన్నవి సాహిత్యంలోకేలో ప్రకాశించడం యివ్వీ. భోగారావుగారి కవితా పాండిత్య ప్రకరణకు విదర్శనలు, అంతేకాదు అంధ్రసాహితీ మిత్రులకు అవశ్యం నకనీయాలు.

ప్రబంధాల్లో సంగీత సాహిత్యాలు

— ఆచార్య భావన్.

విజయనగరం:-

గురజాడ స్మారకజిల్లా కేంద్ర గ్రంథాలయంలో 31-7-1939 సోమవారనాడు విజయభావన సాహితీ మిత్ర సమాఖ్య ప్రసంగతరంగిణి కార్యక్రమాన్ని ఏర్పాటు చేసింది. ప్రొద్దుటూరుకు చెందిన కవి సుధాకర - గానకళాధర బిరుదాంకితులు; స్వర్ణకంకణ - స్వర్ణవతకవిభూషితులు శ్రీయన్. రాజన్నకవి ప్రధానవక్తగా పాల్గొని 'ప్రబంధాల్లో సంగీత సాహిత్యాలు' అనేవిషయంపై ప్రవసించారు.

విజయనగరం కొమ్మడిపరిషత్ ఆధ్వర్యమున 'మధురవచస్వి' శ్రీమానామెగడ శేషశాయి సభకు ఆధ్యక్షత వహించారు. సంగీతసాహిత్యాలకున్న అవినాభావ సంబంధాన్ని వివరిస్తూ, ఒక కొమ్మకు పూసిన రెండు పూల రెమ్మలవంటి వని శ్రీశేషశాయి రసజ్ఞమనోహరంగా అభిప్రాయించారు. సాహిత్యానికి సంగీతంతోడయితే పనికింది పరిమళం అల్పి నట్లు పుంటుందని ఆయన మధురంగా భావించారు. నన్నయది మహాకవుల కావ్యాలలో సంగీతం అంతర్లీనంగా ప్రవహించిందని శ్రీ శేషశాయి సోదాహరణంగా ఉపన్యసించారు.

ప్రధానవక్త శ్రీయన్. రాజన్నకవి తన ఉపన్యాసాన్ని ప్రారంభించటానికి ముందుగా తన గురుదేవులైన 'సరస్వతీపుత్ర' శ్రీమాన్. పుట్టవర్తి నారాయణాచార్యులవారిని తక్కి శ్రద్ధలతోస్తుతించారు. నన్నయనుండి రాయల వరకువున్న ప్రబంధ దోరణులు, పూర్తిగా భిన్నమయినవని శ్రీరాజన్నకవి అభిప్రాయపడ్డారు. ఆయన ముఖ్యంగా పెద్దన మనుచరిత్ర, రామరాజ భూషణుని వసుచరిత్ర గ్రంథాలను దృష్టిలో పెట్టుకుని ప్రబంధాల్లోని సంగీతసాహిత్యాలను గురించి ప్రవసించి

చారు. శ్రీరాజన్నకవి గాన కళాధరుడవటం చేత ఆయా ప్రబంధాల్లోని పద్యాలను రాగయుక్తంగా పాడి శ్రోతల హృదయాలను పరవశింపజేసారు. ప్రబంధ కవులందరూ సుమ కూర్చిన ఆలంకారములన్నీ ఒక ఎత్తు, తన సంగీతశాస్త్ర పరిష్కృతమైన దారాకుడ్డితో, నిర్వక్త ప్రాధిలో, వాగ్వేదిత్రిలో, అపూర్వ కవితా శిల్పముతో రామరాజభూషణుడు సంతరించిన సౌందర్య శోభ ఒక ఎత్తు, అని ఆయన ప్రశంసించారు. వసుచరిత్రలోని ప్రాధి, ధ్వని, చమక్కారశ్లేష, సంగీతధారా నైగనిగ్యము మరొక కావ్యంలో కనిపించవని శ్రీరాజన్నకవి స్పష్టంచేసారు. రామరాజ భూషణుడు సంగీత కళారహస్యనిధి, పద్యరచనా సామ్రాజ్య పట్టాభిషిక్తుడు. అంతే కాదు. బహువిషయ విజ్ఞాత, సంస్కృతాంధ్ర నకల భాషాసామ్యాజ్యసర్వం కష్టమైన పరిశ్రమచేసినవాడు. అని రామరాజ భూషణుని గుణగణములను శ్రీ రాజన్న కవి ప్రస్తుతించారు.

కొన్ని పద్యములలో రామరాజ భూషణుడు రాగం - తానం - వల్లవి వీణలలో వల్కించి, సర్వేంద్రియ మోహనమై, నియతి కృత, దియమరిహిత అహ్లాద సుధాభాజనమైన ఆనంద తత్త్వమును ప్రసాదించినాడని శ్రీరాజన్నకవి సోదాహరణంగా వివరించారు.

పెద్దన మనుచరిత్రలో చతుర్విధ పురుషార్థములను తన పాత్రల ద్వారా ధ్వనింపజేసి నాడని శ్రీరాజన్నకవి అభిభాషించారు. పెద్దనకు శబ్దార్థములమీద పున్న ముక్కువ సంగీతంపై లేదని రాజన్నకవి చెబుతూ, పెద్దనకు సంగీతశాస్త్ర పరిజ్ఞానం అంతగా వున్నట్లు కనిపించటం లేదని విమర్శించారు. మనుచరిత్రలో వరూధిని 'ఇంపుతకు కొత్త వీణవాయి చినది'. తన అలాపనకు తానే వరవశించిన

తన్మయ హృదయ. వసుచరిత్రలోని గిరిక అట్లు కాదు. తన వీణావాదనలో ఎదుటి వారినికూడా రంజింపజేయు సర్వకల్యాణ స్వరూపిణి. ఆమె వీణ వాయింబుచేకాదు - పల్కింబునుకూడ. రామరాజ భూషణుడు గిరికాగాన వైకడ్యమును వర్ణించి, తద్వారా తన సంగీత పాండితీ పాటవమును నిరూపించినాడని శ్రీరాజన్నకవి సంగీత విషయంలో పెద్దనకు, రామరాజ భూషణునకు గలభేదాన్ని నిరూపించారు.

"అల్ల సాని అటు ఇటు ఏడ్చెను.

ముక్కుతమ్మవ ముద్దు ముద్దుగా ఏడ్చెను.

భట్టమూర్తి బావురని ఏడ్చెను."

అన్న బాటపులో భట్టమూర్తి గురించి చెప్పినమాట సత్యదూరమైనదని శ్రీ రాజన్నకవి ఖండించి, ఎవరో అనహవపరులు రామరాజభూషణుని కించపరచటానికి అన్నమాటలని ఆయనత్రోసి పుచ్చారు. రామరాజ భూషణుడు సంగీతశాస్త్రమును అపోశనము పట్టిన వాగ్గేయకారుడని ప్రశంసించారు. శబ్దాలంకారరచనా శోకలము భూషణకవికి సహజభూషణము. ఆయన పద్యములలో కవితాభావగాంభీర్యం లోపముగానీ, వ్యర్థ పదముగానీ కన్పించదు. అని శ్రీ రాజన్నకవి సోదాహరణంగా నిరూపించారు. రామరాజభూషణుడు 'నాచన సోము'ని గురువుగా భావించినా, అనవీనగుణ పనాథుని సర్వ శక్తులు తాను సాధించినట్లు గ్రహింపవచ్చునని శ్రీ రాజన్నకవి అభిప్రాయపడినారు. ఆయన రామరాజభూషణుని శోకజ్ఞతకు ఉదాహరణగా ఒక పద్యములోని 'రూపు' శబ్దాన్ని వివరించారు. బొట్టులేని చాలయగల మువర్ణహారమును 'రూపు' అందురు. దీనిని కన్యరజస్వల అయిన తొమ్మిదివరోజువ మెడలో వెయుదురు చాలరుపైన సరస్వతీ విగ్రహముండును. వివాహసమయమున ఈ 'రూపు' అథరణము తీసి, కాళికట్టించురు. రాయల కాలములో, ప్రత్యేకించి పెనుగొండ ప్రాంతములోని సంప్రదాయమిది. రామరాజ

భూషణుడు పెనుగొండకు చెందినవాడవటం చేత ఈసాంఘిక మర్యాదను తనకావ్యములో చక్కగా ప్రవేశపెట్టినాడు. నాయిక అవివాహిత, కన్య అని ధ్వనింప చేయటాని కేరూపు శబ్దం వాడబడిందిగానీ, రూపం - సౌందర్యం అనే అర్థంలో కాదని శ్రీరాజన్న కవి స్పష్టం చేశారు. గిరికనదీ నగములకు సంబంధించిన కన్యక అని చెప్పటానికే రామరాజభూషణుడు 'లతాంగి' అనే విశేషణాన్ని ఎక్కువసార్లు ప్రయోగించినాడని శ్రీ రాజన్నకవి అభిప్రాయ వడ్డిచారు.

పెద్దన రసమార్గానుసారి: మూర్తికవి అలంకారమార్గానుసారి. మనుచరిత్ర ప్రసన్నమధురం, వసుచరిత్ర ప్రౌఢ సుందరం. అనే విశ్లేషణతో శ్రీరాజన్నకవి తన ప్రసంగాన్ని ముగించారు.

సభకుముఖ్య అతిథిగా విచ్చేసిన వంస్థ గౌరవాధ్యక్షులు "రసజ్ఞశేఖర" శ్రీ కూరేశ్వర వెంకటశాస్త్రి శ్రీరాజన్నకవిని అభినందించి, కాయవా - పూరిమాల - మొమెందోలతో మనంగా సత్కరించి, నూట పదహారు రూపాయలు నగదు బహుమతిని అందజేశారు.

విజయనగరానికి చెందిన శతాధికగ్రంథకర్త 'కావ్యార్క' శ్రీ మూలా పేరన్నశాస్త్రి శ్రీ రాజన్నకవిని గురించి తాను రచించిన "ప్రళంసా పారిజాతాలు" వద్యాలను చదివి, ఆయనకు సమర్పించారు.

విజయనగరం మున్సిపల్ హైస్కూల్ లో టీచర్ గా వనిచేస్తున్న విజయభావన సభ్యురాలు శ్రీమతి వి. సుబ్బలక్ష్మి రసరమ్య గీతాలను మృదుమధురంగా గానంచేసి, సంగీత ప్రేయులకు ఆనందాన్ని కలిగించారు.

శ్రీ నిష్ఠల వెంకటరామయ్య ప్రార్థనతో ప్రారంభమైన ఈ సభకు సస్థ ప్రధానకార్యదర్శి డా॥ ఎ. గోపాలరావు స్వాగతం చెప్పి, ప్రధానవక్త శ్రీ రాజన్నకవిని గావించారు. సహాయకార్యదర్శి శ్రీ కె. మార్కండేయులు సందేశాలు చదివారు. మరోసహాయకార్యదర్శి శ్రీ కె. ఎస్. వన్. బాళాజీ వందన సమర్పణ గావించారు.

1-8-89 మంగళవారంనాడు శ్రీ రాజన్నకవి స్థావిక మహారాజ ఉన్నత పాఠశాలలోను, మహారాజమహాళా కళాశాలలోను వంగీత సాహిత్యాలను గురించి మధురమైన ప్రసంగాలుచేసి, విద్యార్థిని విద్యార్థులకు ఉత్తేజాన్ని కలిగించాడు.

(000)

సమాలోచన 3,4,5,6,7,8,9,10,11 వార్షిక సంపుటముల వెల వరుసగా 20, 20,12,15,15,15,15, 20 రూ. లు ఎం. ఓ. చేసినవారికి ఖర్చులు మేమే భరించి రిజిస్టర్లు పోస్టులో పంపగలము. వి. పి. పద్మతిలేడు. - సంపాదకుడు.

అడ్రసు:—

సంపాదకుడు : సమాలోచన

6-4-24, ఇన్నీసుపేట (త్యాగరాజనగర్),

రాజమండ్రి - 1.

